

Zinātnes reportieru darbības principi

Zinātnes reportieru komandu apraksts

Zinātnes reportieri ir jauktas skolēnu un skolotāju komandas, kas atbild par komunikāciju un projekta rezultātu tālāku izplatīšanu. Viņi veic pilsētas izaicinājuma satura augšupielādi platformā, sazinās ar vietējiem un sabiedriskajiem plašsaziņas līdzekļiem, kā arī popularizē “Atvērta platforma līdzdarbīgai dabaszinātņu izglītībai pilsētā” aktivitātes sociālajos tīklos.

Zinātnes reportieri informēs skolas kopienu, iedzīvotājus, sadarbības partnerus un plašāku sabiedrību par zinātnes komandu darba gaitu un pētniecisko darbību rezultātiem.

Zinātnes reportieri sazināsies ar sabiedrību un ieinteresētajām personām ar publikāciju un video palīdzību, skolas atklātā izaicinājuma pasākuma laikā. Rezultāti tiks augšupielādēti arī *pilsētas izaicinājumu platformā*.

Pilsētas izaicinājumu īstenošana ir strukturēta četros posmos, kas detalizēti aprakstīti *pilsētas izaicinājumu plānā*. Zinātnes reportieru aktivitātes galvenokārt notiks:

Izpētes fāze (2020. gada 15.oktobris– 2021. gada 31. janvāris,). Šajā posmā tiks uzsākts darbs pie zinātnes reportieru komandu organizēšanas. Zinātnes reportieri palīdzēs organizēt pirmo “Atvērta platforma līdzdarbīgai dabaszinātņu izglītībai pilsētā” atklāto izaicinājuma pasākumu un uzsāks komunikāciju par zinātnes komandu paveikto darbu.

Realizācijas un iedzīvināšanas fāze (2021. gada 1. februāris - 2021. gada 30. maijs) Šajā laikā norisināsies lielākā daļa zinātnes reportieru aktivitātes. Tiks realizēti pasākumi, kas veicinās sadarbības partneru un ieinteresēto personu tīkla paplašināšanu, kā arī par pilsētas izaicinājumu projektu tiks informētas vietējās pašvaldības un sabiedrība kopumā. Zinātnes reportieru komandas arī aktīvi rīkos otro “Atvērta platforma līdzdarbīgai dabaszinātņu izglītībai pilsētā” atklāto izaicinājuma pasākumu.

Zinātnes reportieru komandas palīdzēs precizēt interesējošo tēmu un konkrēto izaicinājumu/ problēmu savas skolas projektam.

Zinātnes reportieri palīdzēs sagatavot materiālus publikācijām pilsētas izaicinājuma platformā, sociālajos tīklos un blogos.

Zinātnes reportieru darbības organizējot jāņem vērā COVID-19 pandēmijas situāciju un ar to saistītie piesardzības pasākumi. It īpaši jāpievērš uzmanība grupas sanāksmēm, kā arī saziņai ar vietējo sabiedrību, ekspertiem un citām ieinteresētajām

personām. COVID-19 pandēmija var ietekmēt reportieru darba organizāciju un laiku, kā arī gala rezultātu.

Izņēmuma gadījumos, kas saistīti ar COVID-19 pandēmiju un tās ietekmi uz partnervalsts skolu sistēmu, var ņākties ieviest korekcijas termiņos. Šādos gadījumos skolu komandām savlaicīgi jāinformē skolu tīkla koordinators par nepieciešamajām izmaiņām.

Zinātnes reportieru darbības modelis

Katra skola, piedaloties projektā, izveido savu zinātnes reportieru komandu. Komandas sastāvu veido skolotāji, skolēni, atbalstītāji, kuri strādās kopā vienu vai abus projekta “Atvērta platforma līdzdarbīgai dabaszinātņu izglītībai pilsētā” gadus. Zinātnes reportieriem ir divas būtiskas lomas - dokumentēt projekta gaitu un rezultātus citiem dalībniekiem, kā arī sazināties ar plašāku auditoriju.

Zinātnes reportieru savstarpējā mijiedarbība ar zinātnes komandu

- Zinātnes reportieri ir daļa no skolas *zinātnes komandas*. Ņemot vērā pašu iespējas un uzdevumu skaitu, komandas dalībnieki var uzņemties zinātnieku vai reportieru lomu vai vienlaikus būt atbildīgi par vairākiem darba uzdevumiem.
- Paredzams, ka *izzinātāju* un *reportieru* darbs būs savstarpēji saistīts, jo *pētnieki* un *izzinātāji* vāc, analizē un interpretē datus, savukārt *reportieri* skaidro, vizualizē rezultātus, informē par tiem sabiedrību un vietējos plašsaziņas līdzekļus, kā arī gatavo noslēguma ziņojumu. Tiek rekomendēta reportieru iesaiste un dalība zinātnes komandas kopīgajās sanāksmēs.
- Zinātnes reportieriem savstarpēji ieteicams tikties vismaz reizi divās nedēļās, vai arī cik bieži nepieciešams.

Zinātnes reportieru komandas veidošana

- Ieteicamais zinātnes reportieru skaits komandā ir aptuveni 5 skolēni (atkarīgs no kopējā zinātnes komandas lieluma).
- Zinātnes reportieri var uzņemties vienu vai vairākas lomas. Skolēns var būt, piemēram:
 - *Recenzents* – atbildīgs par informācijas meklēšanu un atlasī, tās ticamības novērtēšanu.
 - *Komunikators* – atbildīgs par interviju veikšanu, saziņu ar medijiem, dalīšanos ar informāciju komandas iekšienē un ārpus tās.
 - *Operators* – atbildīgs par tehnisko aprīkojumu, uzņem fotoattēlus, veic video ierakstīšanu, rediģēšanu, montāžu.
 - *Redaktors/tulkotājs* – atbildīgs par ziņojuma noformēšanu, rediģēšanu, veic tulkošanu no svešvalodām (ja attiecināms), pārskata pareizrakstību pirms publicēšanas. Pēc nepieciešamības pieaicina palīgos valodu skolotājus.

- *Radošais* - atbildīgs par vizuālo noformējumu, radošiem risinājumiem, saistošu rakstu izveidi u.c.
- Lai zinātnes reportieru komanda varētu funkcionāli darboties, ir nepieciešams *zinātnes reportieru padomdevējs*. Zinātnes reportieru padomdevējs ir skolotājs, kurš atbalsta komunikācijas grupas darbu, piem., valodu skolotājs, IT skolotājs, utt.. Šim skolotājam var nebūt zinātniska kvalifikācija. Padomdevējs arī koordinē reportieru sadarbību ar citiem iesaistītajiem skolotājiem, piemēram, *komandas zinātnisko padomdevēju* un *zinātnes komandas vadītāju* (šī lomas aprakstītas dokumentā “Zinātnes komandu prasības un darbības modeļi”).
- Ja vienā un tajā pašā pilsētā vienlaikus darbojas vairāk nekā viena zinātnes komanda, tad ieteicams apvienot zinātnes reportieru komandu pieliktās pūles, lai uzlabotu saziņu ar vietējo sabiedrību. Skolu tīkla koordinators piedāvās ieteikumus, kā labāk komunicēt un sadarbīties ar vietējo sabiedrību.

Skolu tīkla koordinatora un atbalsta komandas loma

- Katrai zinātnes reportieru komandai būs nacionālā koordinatora nozīmēts *konsultants*, kas palīdzēs komandai risināt organizatoriskus jautājumus, kā arī izveidot sadarbību ar profesionāliem žurnālistiem un ekspertiem izvēlētajā pētāmajā tēmā.
- Konsultants vienlaikus var strādāt ar vairākām komandām vienlaikus.
- Zinātnes reportieriem vajadzētu sazināties arī ar žurnālistiem. Iesaistītie sadarbības partneri kopā ar konsultantu palīdzēs izveidot konsultatīvas sanāksmes (klātienē vai virtuālas) ar profesionāliem žurnālistiem, aicinot viņus reģistrēties pilsētas izaicinājumu platformā un veicināt sadarbību ar zinātnes reportieriem.
- Lai atbalstītu skolu sadarbību ar profesionāliem žurnālistiem, partneri un skolu konsultanti var vērsties pie sekojošām žurnālistikas organizācijām kā [Solution Journalism Network](#) un [Jaunie vides reportieri](#) (koordinē Vides izglītības fonds).
- Skolu komandas veic šīs informācijas sagatavošanu (ziņojumi, videoklipi, fotogrāfijas u.c.) un konsultanta pienākums ir atlasīt šo informāciju un tālāk nosūtīt *An Taisce* organizācijai (PULCHRAIreland@eeu.antisce.org), lai varētu sasniegt plašāku projekta “Atvērta platforma līdzdarbīgai dabaszinātņu izglītībai pilsētā” auditoriju, lai izņemtu vai dalīties ar konkrēto rakstu projekta mājaslapā vai sociālajos tīklos.

TEREZA organizācija (Čehija) atbalstīs zinātnes reportieru sadarbību ar profesionāliem žurnālistiem un plašsaziņas līdzekļu ekspertiem un pēc pieprasījuma sniegs ieteikumus skolām un atbalstu papildu aktivitāšu, piemēram, semināru un tiešsaistes semināru, organizēšanā. Lai sasniegtu noteiktus projekta mērķus, TEREZA nodrošina zinātnes reportierus ar mācību materiāliem, kā arī uzrauga zinātnes reportieru darbību un sagaidāmos rezultātus. TEREZA sazinās ar nacionālajiem partneriem un sadarbībā ar *An Taisce* var palīdzēt sazināties arī ar zinātnes reportieriem no ārvalstu skolām.

Zinātnes reportieru darbības rezultāti

Zinātnes reportieriem ir nozīmīga loma projektā iegūto rezultātu izplatīšanā un publicēšanā, izmantojot dažādus saziņas līdzekļus un kanālus.

Zinātnes reportieriem ir divas būtiskas lomas:

- a) skolas projektu norises un rezultātu dokumentēšana;
- b) saziņa ar plašāku sabiedrību.

Zinātnes reportieri veiks informācijas ievākšanu projekta ietvaros un dalīsies ar gūto pieredzi. Viņi aktīvi darbosies un komunicēs sociālajos tīklos, kā arī nākotnē veidos publicitātes rakstus žurnālos.

Skolām būtu jāuzrunā vietējā sabiedrība un jāaicina piedalīties informatīvos klātienē vai tiešsaistes pasākumos, kuros zinātnes reportieri informētu par zinātnes komandas aktivitātēm un iegūtajiem rezultātiem. Zinātnes reportieri var veikt aptaujas arī savā pilsētā, lai apkopotu iedzīvotāju viedokļus par jautājumiem, kas skar pilsētas vidi un tās perspektīvas.

Skolas konsultants, sadarbojoties ar projekta nacionālo koordinatoru, nodrošinās, ka katra zinātnes reportieru komanda regulāri informē sabiedrību par aktivitātēm skolā.

Projekta nacionālais koordinators nosūtīs *An Taisce* zinātnes reportieru izveidotos rakstus, lai informāciju publicētu projekta mājaslapā un sociālajos tīklos. Rakstam jābūt tulkotam angļu valodā vai ar atbilstošiem skaidrojumiem angļu valodā.

Izaicinājuma pasākumi

Plānoti 2 atklātie izaicinājuma pasākumi katrā mācību gadā. Zinātnes komanda var nolemt rīkot vēl papildus pasākumus ar mērķi diskutēt par pētāmo tēmu, metodiku, uzdevumiem mērķu sasniegšanai. Sadarbības partneri un citas ieinteresētās personas var tikt uzaicinātas piedalīties pasākumā, lai runātu par pilsētas izaicinājumiem un skolas projektiem. Dalība atklātajā pasākumā palīdzēs ieinteresētajām pusēm labāk izprast skolas projektos iesaistīto zinātnei un tehnoloģijas, kādi varētu būt iespējamie šķēršļi, kas sagaida izstrādājot projektu un kas būtu darāms, lai tos pārvarētu.

Zinātnes reportieri:

- Palīdz noteikt atbilstošu auditoriju, kā arī uzsākt veiksmīgu saziņu ar vietējiem plašsaziņas līdzekļiem tiešsaistē vai, izmantojot sociālos medijus, e-pasta saziņu utt.
- Piedalās atklāto pasākumu organizēšanā.
- Veido informatīvo materiālu par pasākumu - sociālo mediju ziņas, rakstus, brošūras.
- Novēro un apkopo informāciju un veic pasākuma ierakstīšanu tā norises laikā.
- Pēc pasākuma apkopo informāciju un iegūtos rezultātus nodod tālāk zinātnes komandai.

- Skolotāju pavadībā pilsētas izaicinājumu platformā augšupielādē materiālus no atklātajiem pasākumiem (ziņojumi, jaunumi, attēli), kā arī materiālus, kas saistīti ar projekta īstenošanu, piemēram, sadarbības partneru vizīte vai lekcija skolā.

Sociālie tīkli

Sociālie tīkli spēlē būtisku lomu projekta “Atvērta platforma līdzdarbīgai dabaszinātņu izglītībai pilsētā” atpazīstamībā un mērķauditorijas sasniegšanā. Darbojoties sociālajos tīklos, zinātnes reportieri:

- Regulāri ievieto informāciju savas skolas sociālajos tīklos.
- Regulāri dalās ar informāciju par projekta gaitu, atklājumiem, sadarbību ar partneriem un ieinteresētajām personām, pasākumiem skolā.
- Lai piesaistītu auditoriju, rada saistošu, zinātniski precīzu, vizuāli daudzveidīgu saturu publikācijāmpublicējot ziņas, izmanto mirkļbirkas **#PULCHRA**, **#ScienceInTheCity**, **#UrbanEcosystems**, **#ZinātnePilsētā**, **#PilsētasEkosistēmas**.
- Ieteicamās sociālo tīklu platformas : *Facebook, Twitter, Instagram, LinkedIn, YouTube*.
- Ar projekta nacionālā koordinatora starpniecību nosūta atlasītus rakstus *An Taisce* organizācijai, lai tos tālāk publicētu projekta sociālajos tīklos. Rakstam jābūt tulkotam angļu valodā vai ar atbilstošiem skaidrojumiem angļu valodā.

Preses relīzes un publikācijas

Zinātnes reportieri regulāri komunicē ar žurnālistiem vietējā vai valsts mērogā. Viņi var veidot preses relīzes, mediju ziņas, fotoreportāžas, dalās ar informāciju par plānotajiem pasākumiem, nosūta ielūgumus plašsaziņas līdzekļiem un veic mediju monitoringu. Galvenās reportieru mediju iesaistes aktivitātes fokusējas ap atklātajiem pasākumiem un resursu, metodoloģiju un darba rezultātu publicēšanu. Visu šo darbību mērķis ir informēt plašāku sabiedrību ar plašsaziņas līdzekļu palīdzību par iegūtajiem rezultātiem, lai iegūtu pastāvīgu pozitīvu mediju atspoguļojumu.

Lai zinātnes reportieri sasniegtu šos mērķus:

- Reportieri izmanto sagatavotos izglītojošos materiālus: “Zinātnes reportieru rokasgrāmata” un “Aktivitātes reportieru prasmju apguvei un padziļināšanai”.
- Izveido saturu, kas interesē plašāku auditoriju vietējā vai valstiskā mērogā.
- Izveido saistošu stāstu par katru izaicinājuma projektu, piemēram, reportāža, raksts, fotoreportāža, videoreportāža.

Aktivitātes pēc izvēles:

- Regulāri rakstīt un publicēt rezultātus, lai nākotnē, sadarbojoties ar zinātniekiem un ekspertiem tos varētu publicēt žurnālos.
- Ja zinātnes komanda izlēmusi piedalīties ar savu projektu GLOBE virtuālajā simpozijā, reportieri var palīdzēt zinātnes komandai ar prezentācijas izveidi.

Emuāri, ieraksti, ziņojumi

- Zinātnes reportieri palīdzēs veidot saistošus emuārus angļu valodā publicēšanai projekta tīmekļa vietnē.
- Ieteicams katrai komandai izveidot vismaz vienu emuāru gadā, lai informētu mērķauditoriju.
- Zinātnes reportieriem jānosūta visi ziņojumi un emuāri skolas konsultantam vai projekta nacionālajam koordinatoram, kuri tālāk tās atlasīs un nosūtīs *An Taisce* organizācijai publicēšanai.

Projekta elektroniskie izdevumi

Projekta atbildīgie partneri gatavos projekta e-avīzi (2 reizes gadā) un elektronisko ziņu lapu, kas tiks publicētas *pilsētas izaicinājumu platformā*, un tajās būs atrodama informācija par zinātnes komandas aktivitātēm. Zinātnes reportieri regulāri veidos saturu, kas:

- Atspoguļo “Atvērta platforma līdzdarbīgai dabaszinātņu izglītībai pilsētā” projektu, komandas darbu, skolas projektus, saziņu ar profesionāliem un vietējo sabiedrību.
- Iedvesmo pārējās zinātnes komandas.
- Ietver informāciju par projekta tēmām, atvērto pasākumu norisi, intervijas ar komandas biedriem, ziņojumus par pasākumiem skolā.

Noslēguma ziņojums

Reportieru noslēguma ziņojums būs galvenais rīks, ar kura palīdzību, tiks parādīti zinātnes komandas pētījumu rezultāti, publicējot tos sociālajos tīklos.

Zinātnes reportieri regulāri ievāks informāciju par pētījumu gaitu, nozīmīgu personu izteikumus un, kad būs iegūti pietiekami daudz materiālu, sāks veidot ziņojumu – stāstu, reportāžu, rakstu, fotoreportāžu vai videoreportāžu. Ziņojumā tiks iekļauta informācija par to, ko zinātnes komanda un zinātnes reportieri būs apguvuši, darbojoties projektā.

Projekta brošūras

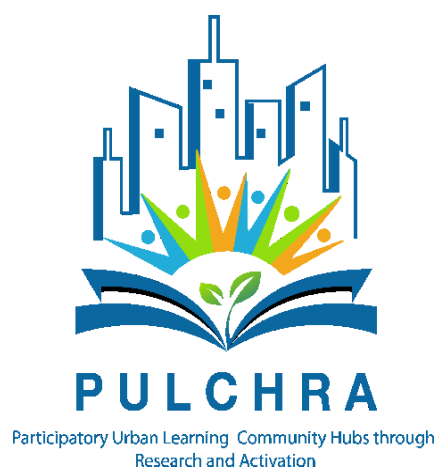
Zinātnes reportieriem ieteicams piedalīties komunikācijas materiālu satura veidošanā, piemēram, veidot projekta brošūras, kurās tiks attēloti projekta rezultāti.

Projekta brošūrās stāsta veidā jāatspoguļo informācija par zinātnes komandas aktivitāšu galvenajiem iegūtajiem rezultātiem.

Pieejamie materiāli zinātnes reportieru aktivitātēm

Ir izveidoti divi izglītojoši materiāli, kas var palīdzēt reportieru darbā:

- **Zinātnes reportieru rokasgrāmata**
- **Aktivitātes reportieru prasmju apguvei un padziļināšanai**

**Projekta “Atvērta platforma līdzdarbīgai dabaszinātņu izglītībai pilsētā”
Zinātnes reportiera rokasgrāmata**

Kā pastāstīt par saviem pētījumiem

Šis projekts ir saņēmis finansējumu no Eiropas Savienības pētniecības un inovācijas programmas “Apvārsnis 2020” saskaņā ar dotācijas līgumu Nr. 824466.

Jaunie reportieri,

Ja vēlaties palīdzēt dabai, jūs nevarat iztikt bez cilvēku palīdzības. Cilvēki ir jāinformē un ideālā gadījumā - ar viņiem jāsadarbojas. Pateicoties jums, sabiedrība uzzinās par jūsu projektiem skolā. Projekta “Atvērta platforma līdzdarbīgai dabaszinātņu izglītībai pilsētā” mērķis divu gadu garumā būs atrisināt kādu problēmu, kas satrauc jūs, klasesbiedrus, vecākus un skolotājus, vai jūsu kopienu ārpus skolas. Jūs un jūsu komanda varēsiet meklēt labās prakses piemērus citās skolās, kur varēsiet iedvesmoties no tā, kā viņi atrisinājuši līdzīgu problēmu. Viens no uzdevumiem būs arī informēt savu kopienu gan skolā, gan ārpus tās, par to kā risināt šo problēmu.

Svarīgi ir informēt cilvēkus, lai viņi ne tikai saprastu problēmu, bet arī gribētu jums palīdzēt. Mēģiniet viņus iesaistīt projektā, aicinot uz sadarbību! Ja viņi piekrīt, neaizmirstiet pateikties par palīdzību!

Šajā rokasgrāmatā jūs atradīsiet četrus kvalitatīvas žurnālistikas likumus. Ja jūs tos ievērosiet, tad ļoti iespējams, ka lasītāji jūsu rakstu ļoti augstu novērtēs. Jūs atradīsiet arī desmit padomus par to, kā izveidot labu ziņojumu, uzzināsiet, kā rakstīt ziņojumus sociālajos tīklos, emuāros un kas jāiekļauj preses relīzē. Uzmanīgi izlasiet arī desmit noteikumus par drošību internetā! Jums nāksies pavadīt laiku internetā, meklējot informāciju, kā arī rakstot rakstus, rediģējot attēlus un videoklipus, tāpēc ir labi zināt, ievērot noteikumus un apzināties riskus. Visbeidzot, bet ne mazāk svarīgi, jūs atradīsiet dažus padomus par to, kā dalīties ar savām zināšanām gan ar draugiem, gan vecākiem, gan arī plašāku sabiedrību.

Dažreiz labāk ir uzrunāt cilvēkus, izmantojot īsu ierakstu Facebook, bet citā situācijā, rakstīt garāku rakstu emuārā. Ja neesat pārliecināti, ko izvēlēties, ieskatieties pielikumā. Ja vēlaties uzzināt ko vairāk un paplašināt savu redzesloku, aplūkojiet ieteicamos literatūras avotus.

Tagad viss ir atkarīgs no jums. Turu īkšķus par jums!

Marie Drahoňovská un TEREZA izglītības centra komanda.

Saturs

Kvalitatīva žurnālistika	4
Kvalitatīvas žurnālistikas 4 pīlāri	4
Problēmas apraksts	5
Ļaujiet citiem uzzināt par jūsu projektu	6
Desmit soļi līdz ziņojuma tapšanai	6
Kā darboties ar sociālajiem tīkliem	11
Drošība internetā – 10 likumi	17
Ieteicamie literatūras avoti	21
<i>Pielikums Nr. 1</i>	22
<i>Pielikums Nr.2</i>	23
<i>Pielikums Nr. 3</i>	24

Kvalitatīva žurnālistika

Sabiedrībā arvien pieaug neuzticēšanās plašsaziņas līdzekļiem. Tajos atrodamās negatīvas ziņas bieži vien lasītājam liek justies bezcerīgi. Plašsaziņas līdzekļi nepiedāvā mums risinājumus, tie bieži tikai norāda uz problēmām un atstāj tās politiku, institūciju vai aktīvistu ziņā. Neesi viens no viņiem un palīdzi atrisināt problēmas!

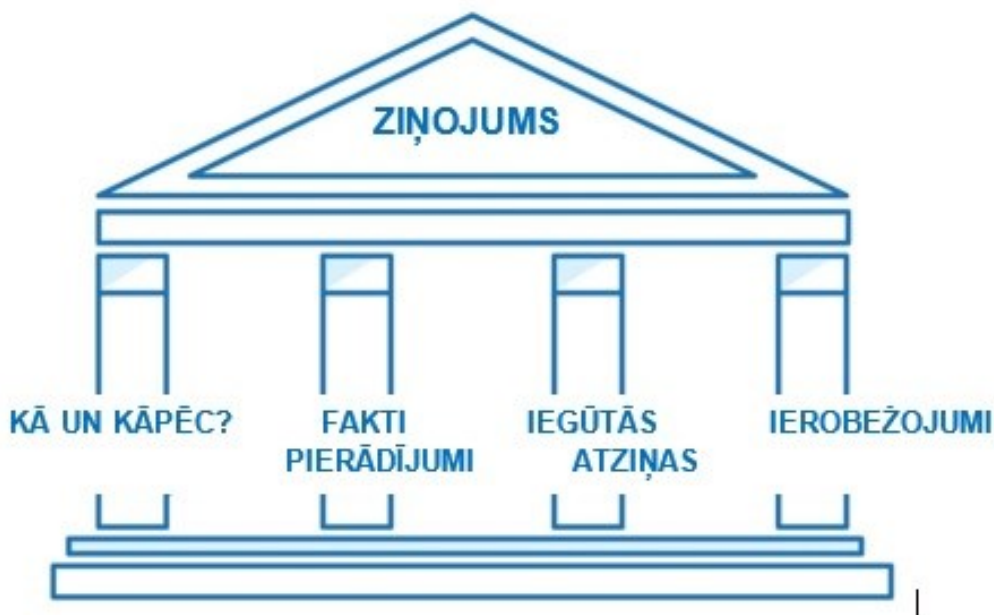
Iztāstiet cilvēkiem visu stāstu, ne tikai stāsta fragmentus. Izmantojot kvalitatīvus žurnālistikas paņēmienus, jūs varēsiet cilvēkiem izskaidrot, kāda ir problēma, un vienlaikus arī parādīt, kā to atrisināt. Jūs, iespējams nebūsi ne pirmie, ne pēdējie, kuri centīsies to atrisināt. Mēģiniet atrast jau pārbaudītus risinājumusvai atrodiat problēmu ar līdzīgu risinājumu - tas jums dos iedvesmu un var jums būt noderīgi, veicot izpēti, kā arī veicināt lasītāju interesi.

Aprakstiet, kā citi pirms jums risinājuši šo problēmu. Vai problēma tika atrisināta? Kādas galvenās atziņas tika iegūtas? Kā jūsu komanda tiksiet ar to galā?

Žurnālistikas nozarē konstruktīvā žurnālistika ir samērā jauna pieeja, kas koncentrējas uz kvalitatīvu, uz risinājumiem orientētu žurnālistiku. Lasiet vairāk par to [Ashoka](http://Ashoka.org) organizācijas mājaslapā vai oficiālajā mājaslapā www.solutionjournalism.org.

Kvalitatīvas žurnālistikas 4 pīlāri

Četri kvalitatīvas žurnālistikas pīlāri var jums palīdzēt ne tikai rakstot ziņojumu, bet arī strādājot pie kopīga projekta.

Problēmas apraksts

Iedomājieties, ka blakus jūsu skolai ir parādījusies nelegāla izgāztuve. Tā atrodas pilsētas nomalē un zeme pieder pašvaldībai. Cilvēki neliekas ne zināt par to, taču jums šī problēma ir svarīga un uztrauc, un jūs nevēlaties to ignorēt. Jums nesimpatizē skats, kas paveras uz atkritumiem, un jūs domājat, ka šo vietu varētu izmantot daudz savādāk. Paskaidrojiet, KĀ un KĀPĒC rodas sociālā vai vides problēma, par kuru vēlaties rakstīt.

Kas jums jau ir zināms par šo problēmu?

Tuvākās apkārtnes iedzīvotāji sāka veidot atkritumu izgāztuvi, jo nolietotās riepas un vecās mēbeles nevēlējās vest uz attiecīgo atkritumu izgāztuvi vai nodošanas punktu. Nelegālās izgāztnes apjoms pieauga, jo vieta ir samērā nomaļa un šī problēma nevienam nesatrauc. Pašvaldība nevar atļauties ieguldīt līdzekļus, lai noorganizētu izgāztnes aizvākšanu, jo izmaksas ir pārāk lielas.

Izgāztuve piesārņo gruntsūdeņus un degradē augsni. Tomēr jūs zināt, ka *pilsētas X* iedzīvotāju interesēs bija iespējams aizvākt atkritumu izgāztuvi un tā vietā izveidot plāvu ar puķēm un kukaiņu viesnīcu.

Iepazīstoties ar uzticamiem datiem, faktiem, informāciju un pierādījumiem, jūs redzat, kā problēma tika atrisināta *pilsētā X*. Kāda ir šīs aktivitātes ietekme? Piedāvāji informāciju par citu cilvēku pieredzi, kuri jau ir atrisinājuši šādu problēmu. Tālāk, apkopojiet pētījuma rezultātus, aprakstiet pašreizējās darbības, kas saistītas ar aizsardzību vai, gluži pretēji, ar situācijas pasliktināšanos vietā, par kuru vēlaties rakstīt.

Iegūtās atziņas

Pievērsiet uzmanību, kā rīkojās *pilsētas X* iedzīvotāji. Cik izmaksāja atkritumu izvešana? Kā jūs apstrādātu augsni, pirms veiktu puķu stādīšanu? Kādas puķes ir vairāk piemērotas šādai vietai? Ko vēl varētu darīt, lai cilvēki tur justos labi?

Tagad jūs zināt un redzat, kā citi ir atrisinājuši problēmu, un jūs varat mācīties no iegūtajām atziņām. Jūsu mērķis ir iepazīstināt citus ar dažiem virzieniem, piemēram, ar plānu, kā rīkoties konkrētajā situācijā. Parādiet arī cilvēkiem, kā izmantot pētījumā iegūto informāciju, kā tā var būt noderīga citur un kas jādara, lai atrisinātu konkrēto problēmu.

Parādiet viņiem kādu konkrētu piemēru, kas ir izdevies un labi nostrādājis, un kas var būt noderīgs arī citiem līdzīgā situācijā. Tādējādi lasītājs var saprast pēc kādiem principiem tiek risinātas problēmas.

Ierobežojumi

Pilsētas X iedzīvotājiem izdevās pārvērst atkritumu izgāztuvi ziedošā plāvā. Viņi arī gar plāvu novietoja soliņus un izglītojoša satura informācijas standus. Šo vietu tagad apmeklē daudz vairāk cilvēku, lai labi pavadītu laiku un uzzinātu ko vairāk par ziediem un kukaiņiem. Tomēr vai pašvaldība ir atrisinājusi arī atkritumu apglabāšanas problēmu? Cilvēki ierīkoja nelegālu izgāztuvi, jo viņiem savus atkritumus bija pārāk

grūti nogādāt konkrētā izgāztuvē. Problēma ir atrisināta, izgāztuves vietā ir ierīkota pļava, bet tas vēl neatrisina problēmas cēloni. Neviens risinājums nav ideāls, konstruktīvā žurnālistika norāda arī uz dotā risinājuma vājībām vai ierobežojumiem. Vājo vietu pieminēšana ļaus cilvēkiem iedvesmoties no jūsu paveiktā darbā, risinot problēmas, tās atpazīstot, nevis pieļaujot to atkātošanos, bet mācoties no tām.

Ļaujiet citiem uzzināt par jūsu projektu

Desmit soļi līdz ziņojuma tapšanai

Galvenais informācijas pasniegšanas veids būs ziņojums par jūsu komandas pētījumu rezultātiem, kam vajadzētu nonākt līdz publicēšanai plašsaziņas līdzekļos. Sadarbojieties ar savu komandu un nepārtraukti ievāciet informāciju par pētījumu un nozīmīgu personu izteikumiem. Kad jūs jūtat, ka informācija ir pietiekama, variet sākt rakstīt ziņojumu un likt zināšanas lietā.

Šajos desmit soļos aprakstītie principi ir piemērojami ne tikai, rakstot ziņojumu, bet arī rakstot emuāra ziņas, preses relīzes vai gatavojot elektroniskos izdevumus.

1. Izvēlieties tēmu

Ziņojuma tēma var būt tāda pati kā projekta tēma, vai arī izvēloties tikai daļu no tā. Ziņojuma tēma var būt interesanta jums, bet tajā pašā laikā apsveriet, vai tēma būs interesanta arī jūsu lasītājiem. Tam vajadzētu būt mūsdienīgam, ideālā gadījumā kaut kas tāds, par ko vēlaties uzzināt vairāk. Jo vairāk jūs tas interesēs, jo labāks iznākums. Noteikti neaizmirstiet, ka tas ir komandas darbs un komandā jābūt vienotībai.

2. Sāciet ar informācijas meklēšanu

Informāciju varat iegūt no rakstiem internetā un žurnālos vai no intervijām.

Sāciet ar informāciju, kuru meklēsiet internetā vai drukātā veidā (sekundārie avoti). Meklējiet vairāk informācijas savā skolas vai pilsētas bibliotēkā.

Izpētiet to iestāžu/organizāciju oficiālās mājaslapas, kuras saistītas ar jūsu pētāmo tēmu. Meklējiet arī zinātniskus rakstus par šo tēmu (izmantojiet tādas pārlūkprogrammas kā *Google Scholar*, *EBSCO*, *ENVIROnetBASE*). Varat arī meklēt populārzinātniskos rakstos un uzticamos žurnālos, piemēram, *National Geographic* raksta par vides tēmām. Žurnālists ierodas notikuma vietā sagatavojies un ir informēts par to, kas jau ir zināms par šo tēmu. Viņš/viņa nejautā, kas notiek šajā vietā, bet meklē atbildi uz jautājumu “kāpēc” un “kā”.

Turpiniet intervijas ar personām, kuras ir nozīmīgas jūsu pētījumam (primārie avoti): tie ir cilvēki, kas saistīti ar jūsu tēmu, visbiežāk tie būs eksperti, bet tie var būt arī policisti, politiķi, uzņēmumu vadītāji, kopienas aktīvisti, mērs, vai jūsu skolas direktors. Viņi ir arī cilvēki, kurus ietekmē konkrētā sociālā problēma. Iedomājieties, piemēram, projektu, kura mērķis ir atjaunot netālu esošo parku. Ir labi pajautāt tā apmeklētājiem, kas tieši, viņuprāt pietrūkst parkā. Viņi var jūs arī iedvesmot un, iespējams, sniegt jaunas idejas. Nebaidieties jautāt arī saviem vecākiem vai vecvecākiem. Tieši viņi, iespējams varētu zināt, kā šī konkrētā vieta izskatījās iepriekš.

Jūsu uzdevums ir noskaidrot, kas ir jūsu stāsta galvenie varoņi, un tālāk vērsties pie viņiem ar aicinājumu uz interviju. Laba prakse ir runāt ar cilvēkiem tieši tajā vietā, kur ir konkrētā problēma. Ja vēlaties uzrakstīt saturīgi labu ziņojumu, jums nepietiks tikai ar pašu pieredzi vai viedokli par problēmu, jums būs nepieciešami galveno varoņu viedokļi. Atcerieties, ka nekas nav melns un balts, dodiet vārdu visiem.

3. Jau iepriekš sagatavojiet jautājumus

Labāk ir būt gatavam, nekā cerēt, ka jautājumi un tēmas tā vienkārši radīsies sarunas laikā. Pirms došanās uz interviju, sagatavojiet vismaz desmit jautājumus, kurus vēlaties uzdot konkrētajai personai. Izvēlieties vienu vai divus jautājumus, uz kuriem jebkurā gadījumā būtu jāatbild. Neskatoties uz to, jums ir jāpielāgojas, atcerieties uzmanīgi klausīties un nebaidieties arī atnest jau iepriekš sagatavotos jautājumus par labu daudz labākai tēmai. Abi galvenie jautājumi vienmēr palīdzēs jums atgriezties atpakaļ pie tēmas un saņemt atbildes.

Pirms intervijas jūs varat nofotografēt jautājumus vai saglabāt tos tālrunī, lai tie būtu visu laiku pie rokas. Jums var nākties nokļūt situācijā, kad jums nebūs līdzīgi sagatavoti jautājumi papīra formātā. Tādā gadījumā nebaidieties intervēt bez sagatavotajiem

jautājumiem, jo pat no šādām sarunām jūs iegūstat lielisku materiālu. Nebaidieties uzrunāt svešiniekus vai uzrakstīt viņam e-pastu. Sasveicinieties, esiet laipns un paskaidrojiet, ka vēlaties uzdot vairākus jautājumus, kas saistīti ar jūsu pētījuma tēmu. Parakstieties e-pastā kā XY klases skolnieks no savas skolas. Protams, daži cilvēki jūs noraidīs vai neatbildēs, bet neuztraucieties, citi atbildēs un priecāsies, ka jums interesē viņu viedoklis. Ja nemēģināsi, neuzzināsi!

4. Dodieties ārā

Jūs droši variet iztēloties savu ziņojumu kā dokumentālu filmu. Lasītājam, lasot ziņojumu, jārada klātesamības sajūta, ka viņš izdzīvo šo stāstu. Piemēram, parādiet savam lasītājam druknu autobusa vadītāju ar bargu skatienu, kurš sveiciena vietā tikai kurn zem deguna, vai gara auguma pilsētas mēru ar garu degunu, kurš skatās uz jums caur brillēm, kas knapi turas deguna galā. Jums jāpieceļas no krēsla un jādodas tieši uz vietas ievākta informācija.

Novērojiet cilvēkus, viņu izskatu, pārvietošanās ātrumu, žestus, iegaumējiet smaržu, troksni un klusumu. Tieši detaļas liek lasītājam ar jums piedzīvot ziņojumā izklāstīto stāstu. Esiet autentisks, aprakstiet savas sajūtas un domas. Izmantojot diktofonu vai viedtālruni, jūs variet ierakstīt intervijas, taču nekad neaizmirstiet uz vietas veikt arī rakstiskas piezīmes. Tās ietver jūsu novērojumus, domas, idejas un interesantas lietas, kuras jūs nesadzirdēsiet ierakstā. Pārrakstiet ar roku visas ierakstītās intervijas. Jaunas iespējamās ziņojumu tēmas var parādīties turpmāko interviju laikā. Saglabājiet ierakstus arī savā datorā, ja nu gadījumā kāds no respondentiem strīdas par to, ko viņš jums teicis.

5. Neaizmirstiet arī par fotoattēliem, videoklipiem, diagrammām un infografikām

Pirms sākat fotografēt vai filmēt, neaizmirstiet pajautāt cilvēkiem piekrišanu par materiālu publicēšanu plašsaziņas līdzekļos. Protams, tas neattiecas uz nejaušiem garāmgājējiem, kuri “iesaistījušies” kadrā. Tomēr, ja kadrā vēlaties attēlot ir bērnus, īpaši tos, kas jaunāki par piecpadsmit gadiem, tad ir jāsaņem rakstiska piekrišana no bērnu vecākiem un skolas.

Fotogrāfijas

Reportāžā fotogrāfija ir pilna dažādām darbībām, kur tiek attēlots stāsts. Fotogrāfijās redzamajiem cilvēkiem būtu jāatspoguļo tēma. Fotogrāfijai ir jābūt asai un labā kvalitātē. Drukāšanai ir nepieciešami vairāk nekā 3 MB, savukārt mājaslapā - vismaz 2 MB, sociālajiem tīkliem vajadzētu pietikt ar 800x600px.

Videomateriāli

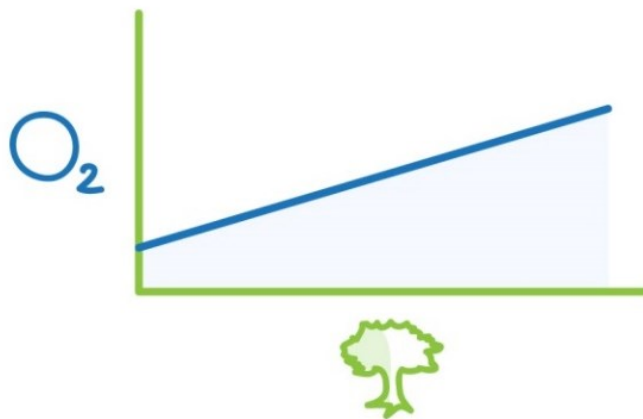
Žurnālisti bieži saka, ka viena bilde ir tūkstoš vārdu vērtā, bet viens video - tūkstoš attēlu. Tomēr videoklipam jābūt labas kvalitātes. Pirms sākat filmēt, pārbaudiet:

- ✓ Vai atrodaties klusā un netraucētā vietā?
- ✓ Vai jūs nefilmējat pret gaismu un vai attēls ir fokusā?
- ✓ Ierakstiet skaņu atsevišķi citā mobilajā tālrunī vai diktofonā, ja nu gadījumā skaņa no video ir sliktā kvalitātē. Ja jums nav mikrofona un drošības pasākumi to atļauj, stāviet pietiekami tuvu cilvēkam, kuru filmējat (ievērojot pastāvošos COVID drošības pasākumus).
- ✓ Ja ir tāda iespēja, tad izmantojiet statīvu, lai attēls netiktu sašķobīts. Jaunajiem viedtālruniem parasti ir iebūvēts stabilizators. Pārlicinieties, ka tas ir ieslēgts.
- ✓ Uzņemot videoklipu, labāk viedtālruni turēt horizontāli, ja vēlaties publicēt vietnē YouTube, bet Instagram un Facebook videoklipu labāk uzņemt vertikāli, jo parasti apmeklējot sociālos tīklus, mēs viedtālruni turam rokās vertikāli.
- ✓ Nelietojiet digitālo tālruni, jo tā pasliktina kvalitāti, labāk pieejiet tuvāk!
- ✓ Atcerieties, ka jums ir apmēram trīs sekundes, lai piesaistītu skatītāju! Ja sākums ir garlaicīgs, skatītājs nenoškatīsies videoklipu līdz galam pat tad, ja turpmākā daļa ir interesanta.
- ✓ Pievienojiet videoklipam subtitrus (daudzi cilvēki ne vienmēr var ieslēgt skaņu, pārlūkojot sociālos tīklus)! Varat izmantot, piemēram, Kapwing Application. Lai rediģētu videoklipus, varat bez maksas izmantot tādas programmas, kā FilmoraGo, Magisto, Quik vai Cute CUT.

Diagrammu un infografiku veidošana

Izmantojot infografikas, mēs varam ne tikai piesaistīt lasītāja uzmanību, bet arī izskaidrot datus, kurus tekstā būtu grūti saprast. Diagrammu un infografiku veidošanai varat izmantot bezmaksas programmas Canva vai Piktochart.

Veidojot diagrammas un infografikas, neaizmirstiet arī par pietiekoši lielu fontu rakstu zīmēm, kā arī atturīgu diagrammu krāsu, lai krāsas “nekristu acīs” vairāk kā informācija. Ja jums nepieciešama palīdzība, jautājiet savam IT skolotājam, viņš noteikti labprāt jums palīdzēs.

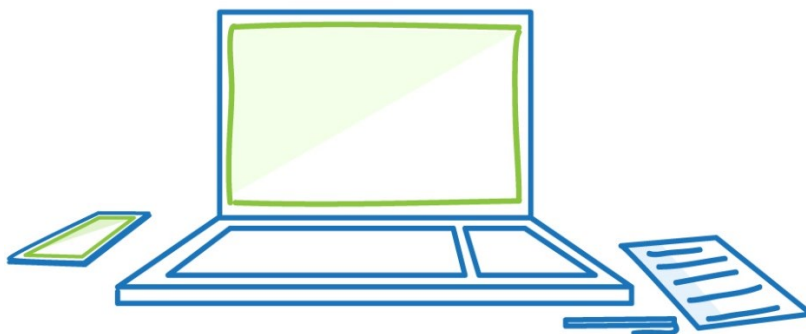
6. Pēc atgriešanās no intervijas, turpiniet darbu pie informācijas meklēšanas

Intervijas un pieredze, kas iegūta darbojoties ārā uz vietas, dos jums jaunas zināšanas. Iespējams, jūs nesaprotat visu vai nonākat tēmā, par kuru iepriekš neesat dzirdējuši, tādēļ ir jāatgriežas pie informācijas meklēšanas internetā. Paplašiniet zināšanas, jautājiet saviem respondentiem par citiem cilvēkiem, kuriem, pēc viņu domām, varētu būt ko teikt par šo tēmu. Ja jūs tos pagaidām neizmantojat iegūto kontaktinformāciju, tad saglabājiet to, jo tā var būt ļoti noderīga jūsu nākamajam rakstam.

7. Sāciet rakstīt

Raksts parasti sastāv no trim daļām:

- **vadošā rindkopa:** kur “ievilksiet” lasītāju dziļi stāstā. Kur tu atrodies? Kas notiek apkārtnē? Ziņojuma sākumā nav jāattēlo vissvarīgākā informācija, taču tai ir jāpiesaista lasītāja uzmanība. Lasītājam būtu jābūt vēlmei uzzināt vairāk par šo tēmu. Izmantojiet sīkas detaļas, izjusto un pieredzēto.
- **pamatdaļa:** tas ietver tieši problēmas skaidrojumu, par kuru vēlaties rakstīt, kā arī personu stāstus, kurus skārusi šī tēma. Kā piemēru varat pievienot stāstus no tām vietām, kur problēma ir atrisināta. Svarīgi attēlot, kā viņi to darīja un ar kādām konkrētām problēmām saskaras.
- **noslēgums:** katra ziņojuma beigās jābūt noslēgumam. Kāds ir jūsu stāsta secinājums?

8. Alternatīvā informācija un rindkopu attēlojums

Atsevišķu cilvēku liecības palielinās jūsu stāsta ticamību un padarīs to interesantāku. Jūs varat pārfrāzēt liecības ar saviem vārdiem un izmantot tās kā atsauci raksta tekstam. Izvēlieties tādas daļas no intervijas, kurās izteikumos ir ne tikai fakti, bet arī emocijas. Tādi vārdi zaudētu savu burvību, ja jūs tos aprakstītu ar saviem vārdiem. Tie varbūt ir asi izteikumi, respondentu viedokļi, fragmenti, kuros viņi raksturo savu prieku, skumjas, vilšanos.

Ziņojumā ir svarīgi neaizmirst faktus, kas palīdzēs lasītājam saprast, par ko ir šis raksts. Šīs vietas lasītājam tomēr ir grūtākā daļa, jo viņš/viņa to lasa lēnām un arī ir vairāk jākoncentrējas. Tāpēc ir labi tos mainīt ar stāstījuma fragmentiem, sapludinot tos ar citātiem, kas atdzīvinās tekstu.

9. Izveidojiet spilgtu, bet patiesu virsrakstu. Sadaliet tekstu apakšvirsrakstos

Paradoksālā kārtā no sākuma vislabāk ir uzrakstīt visu tekstu un tikai pēc tam izveidot virsrakstu, jo tas parāda raksta galveno vēstījumu. Virsrakstam jābūt pamanāmam, pievilcīgam, un tam jāietver arī kādu darbības vārdu. Ideālā gadījumā virsraksts īsākos ziņojumos nedrīkstētu pārsniegt 60 rakstzīmes, savukārt garākiem rakstiem, piemēram, pārskatiem, ja tas nepieciešams, tad variet pagarināt līdz 120 rakstzīmēm. Svarīgi ir, lai virsraksts būtu interesants, un tajā pat laikā patiess. Lai labāk orientētos tekstā, iespējams tekstu labāk būtu sadalīt tematiskos apakšvirsrakstos. Virsraksti būs interesantāki un pievērsīs uzmanību, ja ietversiet īsus un kodolīgus intervijas fragmentus, dažus vārdus, ko izteikuši jūsu stāsta galvenie varoņi. Jāatceras arī izvairīties no klišejiem.

10. Neaizmirstiet pārlasīt tekstu

Kā mums zināms, kļūdās visi, tādēļ labāk pārlasiet rakstu divreiz, pārbaudiet gramatiku un, ja neesat pārliecināts, meklējiet atbildes vārdnīcās. Nebaidieties pajautāt arī savam skolotājam, jo viņš/viņa noteikti labprāt jums palīdzēs. Jūs variet pārrunāt ziņojumu mazās grupās ar klasesbiedriem. Šādā veidā jūs saņemsiet vērtīgas atsauksmes, redzēsiet, kas viņiem patīk un kas vēl ir jādara. Kāds cits var koncentrēties uz teksta korektūru un gramatikas rediģēšanu. Lai uzrakstītu labu rakstu, jums jābūt saliedētiem un jāstrādā kopā.

Šie resursi var atvieglot jums darbu, rakstot ziņojumu:

- **Infografika** <https://piktochart.com/>
- **Google rīki žurnālistiem** <https://newsinitiative.withgoogle.com/training/>
- **Kā izveidot labu filmu par vides tēmu:**

https://www.youtube.com/watch?v=bTT_TZpeNCw&feature=emb_logo

Kā darboties ar sociālajiem tīkliem

Kā Jūsu komandas padarīto darbu vislabāk reklamēt, ja jūs esat apguvuši prasmes rīkoties ar sociālajiem tīkliem, rakstīt preses relīzes, emuārus un elektroniskos laikrakstus. Minētās sociālās platformas var šķist līdzīgas, bet galvenais ir saprast un pielietot katras platformas atšķirības un unikālās iezīmes.

Izveidojiet oriģinālu stāstu, pirms jūs dalāties ar informāciju sociālajos tīklos, piemēram, *Word* dokumentā, un pielāgojiet to attiecīgi konkrētajiem sociālajiem medijiem. Iesācēja kļūda ir izmantot tieši tādu pašu saturu visos sociālajos kanālos.

Mūsdienās, tā sauktās mirkļbirkas (#) ir daļa no sociālajiem tīkliem, piemēram, *Instagram*, *Facebook*, *Twitter* un *LinkedIn*. Šīs mirkļbirkas jūs variet izmantot, lai atzīmētu tos rakstus, dokumentus, zem attēliem un videoklipiem. Mirkļbirkas palīdz apkopot visu informāciju par konkrētu tēmu un tādējādi palielina tās atpazīstamību sociālajos tīklos.

Neaizmirstiet izmantot šīs mirklībirkas ziņojumos, kas saistīti ar projektu “Atvērta platforma līdzdarbīgai dabaszinātņu izglītībai pilsētā”:

#PULCHRA
#ScienceInTheCity
#UrbanEcosystems
#ZinātnePilsētā
#PilsētasEkosistēmas

Sociālo tīklu pakalpojumu sniedzēji pieprasa, lai to lietotāji būtu vismaz 13 gadu veci. Ja esat jaunāks, lūdziet skolotāju palīdzēt jums augšupielādēt ziņojuma saturu sociālajos tīklos.

Facebook

Facebook un *Instagram* ir īstie kanāli, lai reklamētu kādu notikumu, dalītos ar avīzēs vai tīmeklī publicētiem rakstiem un izveidotu virtuālo kopienu. Lietojot *Facebook* jums ir iespēja uzzināt, kas ir jūsu sekotāji, kas savukārt ļauj jums koncentrēties uz konkrētu mērķauditoriju.

Izmantojiet *Facebook*, ja vēlaties paziņot saviem sekotājiem par konkrētā pētījumu rezultātiem vai citu informāciju. Lai piesaistītu lasītāja uzmanību, ziņai nevajadzētu būt garākai par piecām rindām. Jo īsāks un kodolīgāks ir ziņojums, jo lielāka iespēja, ka jūsu sekotāji to izlasīs. Svarīgi ir arī izmantot atslēgvārdus un mirklībirkas.

Kas raksturo Facebook?

- **Teksts:** maksimums 5 rindiņas, informācija par pētījumu rezultātiem, iepazīstiniet ar savu komandu. Dalieties ar iesaistīto personu stāstiem.
- **Emociju ikonas**
- **Saites:** uz rakstiem un mājaslapām vai citiem jūsu pētījuma rezultātiem, kā arī uz organizācijām un institūcijām un personām, kuras saistītas ar jūsu ziņojumu.
- **Fotoattēli:** fotoattēli no pētījumiem un komandas sanāksmēm.
- **Video:** uzņemiet videoklipu vertikāli, ideālā gadījumā pievienojiet videoklipam subtitrus. Variet arī izmantot *Facebook* funkciju - tiešraide.
- **Jautājumi, izaicinājumi, konkursi:** iesaistiet pētījumā savus sekotājus, parādiet viņiem, ka jūs interesē viņu viedoklis.
- **Ielūgumi uz pasākumiem**

Kādam vajadzētu izskatīties ierakstam *Facebook*?

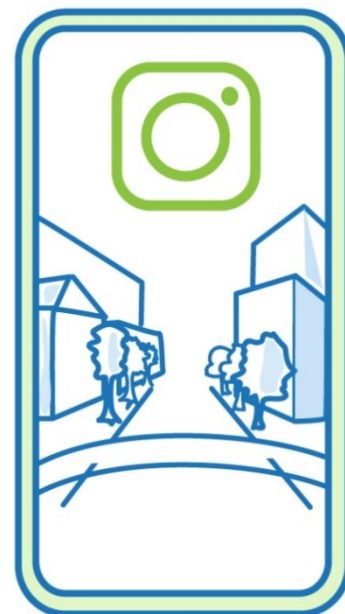
- **Informējiet:** uzsveriet interesantākās vietas, bet neatklājiet visu! Jūsu mērķis ir piesaistīt lasītājus lasīt jūsu rakstu.
- **Atzīmē:** klasesbiedrus, draugus, organizācijas un iestādes, kuras jūs pieminējāt tekstā. Vienkārši uzrakstiet viņu vārdu un ielieciet priekšā @ zīmi.
- **Pievienojiet saiti:** pārvirziet savus lietotājus uz vietnēm, kur viņi uzzinātu vairāk informācijas par jūsu pētījumu. Saiti ieteicams saīsināt. Jūs varat izmantot bezmaksas tiešsaistes saīsinātājus, piemēram, bit.ly.
- **Pievienojiet attēlu vai video:** ideāls attēla izmērs 800x600 pikseļi.
- **Padomājiet arī par viedtālruniem:** augšupielādējiet *Facebook* tikai tādos attēlus, kuru saturs būs redzams mobilajā tālrunī. Veidojot video, uzņemiet to vertikāli.
- **Iesaistiet savus lasītājus:** Nekautrējieties būt pirmie, kuri komentē rakstu. Pievienojiet jautājumu, lai lasītāji varētu atbildēt, jo tādējādi veidosies diskusija un tiks piesaistīti vairāk lietotāji.
- **Esiet pieejams:** Neatkarīgi no tā kādi ir cilvēku jautājumi (zem ziņojuma), ir svarīgi atbildēt uz tiem. Esiet pieklājīgi.
- **Saglabājiet pozitīvismu:** Lietotāji lasa jūsu ziņojumus!
- **Saglabājiet periodiskumu:** Jums nav jāpievieno jaunas ziņas katru dienu, pietiek ar vienu ziņojumu nedēļā. Ir svarīgi saglabāt regularitāti.

Instagram

Instagram ir sociālais tīkls, kas īpaši piemērots, lai dalītos ar attēliem un videoklipiem. Tas ir ideāli piemērots, lai iegūtu līdzcilvēku uzmanību, piemērots ātrai un aktuālai informācijai par jūsu pētījumu.

Ar ko dalīties?

- **Stāsts:** fotoattēli un īss apraksts, kur attēloti ikdienas notikumi. Vienkārši dalieties ar fotoattēlu un vienu teikumu.
- **Video:** attēlojiet interesantus pētījuma faktus. Viena no plaši izmantotajām *Instagram* funkcijām ir tiešraide.
- **Attēli ziņu plūsmā:** tajā ietilpst fotoattēli, kuros iemūžināti svarīgākie momenti, kas rīt vai pēc nedēļas būs interesanti jūsu sekotājiem. Uzņemiet fotoattēlu no pirmās tikšanās, kur nofotografēta visa komanda! Norādiet arī attēla uzņemšanas vietu!

Kā ziņojumam vajadzētu izskatīties?

- **Rediģēšana:** *Instagram* lietotājiem patīk kvalitatīvi fotoattēli. Lai rediģētu fotoattēlus lieliski noder tādas lietotnes kā *Picasa*, *Camera* + vai *Snapseed*. Ar dažādu filtru un uzlabojumu lietošanu gan nevajadzētu aizrauties.
- **Trešdaļas likums:** Iedomājieties, ka attēls ir sadalīts trešdaļās ar horizontālām un vertikālām līnijām. Fotografētajam objektam jāatrodas vienā no šīm līnijām vai, vēlams, to krustojumā.
- **Virsraksts:** Tekstam ir jāpievērš uzmanība! Jautājuma forma ir ideāls virsraksts.
- **Atzīmēšana:** Draugi, klasesbiedri, iestādes, kuras ir redzamas fotoattēlā vai saistītas ar šo tēmu.
- **Neaizmirstiet lietot mirkļbirkas:** Jaunie sekotāji jūs atradīs pēc mirkļbirkām. Atcerieties, ka mirkļbirkām jāatbilst ieraksta saturam, lai jūs neveidotu maldinošu priekšstatu!
- **Periodiskums:** Publicējiet ierakstus regulāri, vismaz divas reizes nedēļā!
- **Uzņemiet videoklipus vertikāli:** *Instagram* galvenokārt paredzēts mobilajiem tālruņiem, līdz ar to, dabiski turam to vertikālā stāvoklī!

YouTube

Piemēram, jūsu komanda ir uzsākusi darboties pie pētījuma, kur veicat lauka izpēti, kartējot vietu, kuru vēlaties uzlabot. Ja jūs variet, tad uztaisiet skici, kādai vietai vajadzētu izskatīties projekta beigās, vai arī veiciet intervijas. Nofilmējiet to! *YouTube* ir ideāla platforma, lai kopīgotu pētījumu rezultātus video veidā, ko variet tālāk izmantot savā rakstā, kā arī vietnē *Instagram* un *Facebook*.

- Izveidojiet *YouTube* kontu kopā ar skolotājiem vai palūdziet skolotājus jums izveidot un pārvaldīt kontu!
- Pievienojiet videoklipu un atcerieties, ka jums ir apmēram trīs sekundes laika, lai piesaistītu skatītājus!
- Video varat izmantot arī *Facebook*, *Instagram* un varbūt arī ziņojumā.
- Bez maksas mobilo tālruņu rediģēšanas programmas: *FilmoraGo*, *Magisto*, *Cute CUT*

Twitter

Twitter ir ideāli piemērots īsiem un kodolīgiem ziņojumiem un skaidrai informācijai par aktualitātēm. Šo kanālu galvenokārt izmanto paaudze vecumā no 18 līdz 49 gadiem. No šī tīkla cēlusies visbiežāk lietotā mirklībirka, kas saturu sakārto atbilstoši tēmai (piemēram, liels notikums, sporta notikums, politisks gadījums). Tieši ar mirklībirku palīdzību interesenti jūs atradīs. *Twitter* ir specifisks, jo ziņu garums ir ierobežots līdz 280 rakstzīmēm. Laba prakse ir rakstīt ziņojumu jautājumu un faktu formā. Ja jūs rakstāt ziņojumu angļu valodā, tad atzīmējiet arī oficiālo projekta “Atvērta platforma līdzdarbīgai dabaszinātņu izglītībai pilsētā” twitter kontu ar @pulchra_eu, kas ļaus šī konta pārvaldītājam laicīgi reaģēt un dalīties ar jūsu ziņojumu.

Emuāra ziņojums

Vai jums ir iegūti jau pirmie pētījuma rezultāti? Uzrakstiet par to īsu rakstu. Apkopojiet to, ko esiet atklājuši un iemācījušies. Laba prakse ir veidot tikai dažas rindkopas un ievietot vairākus attēlus. Pat rakstot emuāru, ievērojiet iepriekš aprakstītos desmit soļus ziņojuma tapšanai. Emuāra ierakstos parasti var aprakstīt vairāk savas jūtas, pārdomas un idejas. Emuārs kalpo tam, lai reklamētu jūsu aktivitātes un kopīgo projektu. Nebaidieties arī pateikties cilvēkiem, kuri jums snieguši palīdzību projektā! Aiciniet cilvēkus iesaistīties jūsu projektā, izveidojiet konkursu, palūdziet viņiem palīdzību vai atsaucieties uz svarīgiem dokumentiem, kurus izmantojāt, strādājot pie projekta. Nosūtiet visus emuāra rakstus projekta nacionālajam koordinatoram! Pēc tam daži no labākajiem emuāriem tiks publicēti vispārējā projekta “Atvērta platforma līdzdarbīgai dabaszinātņu izglītībai pilsētā” mājaslapā, lai to redzētu visas valstis.

Preses relīze

Vai jūsu komanda plāno organizēt pasākumu, kurā jūs gatavojaties prezentēt savus iegūtos rezultātus citiem? Vai arī jūs esiet nākuši klajā ar kādu nozīmīgu paziņojumu? Vai jūs beidzot esat saņēmuši atbildes uz saviem jautājumiem no pilsētas mēra vai citas svarīgas personas? Tad ir pienācis īstais laiks preses relīzes ziņojumam! Ar preses relīzes palīdzību jūs varat informēt medijus par to, ka tuvojas kāds interesants notikums vai esat izdomājuši kaut ko tādu, kas viņus interesētu. Nebaidieties rakstīt un nosūtīt ziņojumu vietējiem medijiem. Tas ir lieliski, ja jums izdodas piesaistīt viņu uzmanību. Izmantojiet arī iespēju publicēt savus ziņojumus jūsu skolas avīzē!

Kā jāizskatās preses relīzes ziņojumam?

Rakstot preses relīzi, vienmēr ir labi domāt par to, kam adresējat šo vēstījumu. Vai jūs rakstāt to vecākiem, skolotājiem vai plašākai sabiedrībai? Ko tieši varētu interesēt šis ziņojums? Atbilstoši tam arī izvēlieties rakstīšanas stilu!

Nosaukums: Tam jābūt uzmanību piesaistošam!

Vieta un datums: Ziņojuma sākumā uzrakstiet publicēšanas vietu un datumu!

Pirmais teikums: Tas bieži parāda, vai žurnālisti vispār būs ieinteresēti lasīt tālāk ziņojumu! Vissvarīgākās lietas būtu labi iekļaut pirmajā teikumā. Atbildiet uz jautājumiem: Ko? Kurš? Kad? Kur? Kā? Kāpēc? Ideālā gadījumā tieši šādā secībā!

Apaksts: Iepazīstiniet lasītāju ar galveno kontekstu. Kas tas bija par notikumu? Ar kādu pētījumu saistīts?

Izteikumi: Sāciet ar personu izteikumiem - kā problēma viņus ietekmē? Pēc tam pievienojiet izteikumus no organizācijām/iestādēm/atbildīgajām personām vai kādas citas pētnieku grupas.

Ielūgums: Aiciniet lasītājus/žurnālistus apskatīt jūsu vietni, lai viņi varētu iegūt vairāk informācijas! Svarīgi tekstā arī norādīt saiti uz mājaslapu.

Papildu informācija: Neaizmirstiet sniegt informāciju par savu organizāciju/skolu, kā arī informāciju par sadarbības partneriem un informāciju par projektu "Atvērta platforma līdzdarbīgai dabaszinātņu izglītībai pilsētā".

Kontaktpersona: Katrā preses relīzē ir jāiekļauj kontaktpersona, gadījumā, ja žurnālisti vēlēties ar jums sazināties un uzdot jautājumus! Kontaktpersonai vajadzētu būt kādam, kurš salīdzinoši labi pārvalda komandas darbību, iegūtos pētījuma rezultātus, kā arī vienmēr varēs atbildēt uz telefona zvaniem.

Ko iesākt ar preses relīzi?

Nosūtiet paziņojumu presei, vietējiem plašsaziņas līdzekļiem, kas koncentrējas uz tādām tēmām kā izglītība vai vides aizsardzība. Laba prakse ir sazināties ar konkrētu žurnālistu, kuru interesē jūsu tēma, piemēram, izglītība, ilgtspējīga pilsētas plānošana vai vide. Veidojiet kontaktu loku žurnālistu vidū.

Kad sūtīsiet e-pastu žurnālistiem, tad papildus preses relīzei, ir svarīgi uzrakstīt interesantu un kodolīgu tekstu. E-pastā jums jāiepazīstina ar savu klasi un īsumā arī ar projektu, pie kura strādājat. Jums vajadzētu arī pieminēt, ka priecāties un novērtēsiet viņu sniegto atbalstu.

Preses relīzi varat arī publicēt savā mājaslapā vai skolas avīzē. Ja jūs izveidojat sadarbību ar plašsaziņas līdzekļiem, informējiet par to projekta nacionālo koordinātoru tālākai informācijas izplatīšanai.

Elektroniskie ziņojumi

Reizi mēnesī sanāciet kopā ar savu komandu un padomājiet par interesantākajiem novērojumiem. Par katru sasniegumu apkopojiet informāciju vienā rindkopā un ideālā

gadījumā pievienojiet arī attēlu! Tas būs noderīgi, lai informētu jūsu projekta sekotājus par paveikto darbu. Pēc tam nosūtiet tekstu kopā ar attēlu nacionālajam projekta koordinatoram Šīs rindkopas var būt noderīgas arī ziņojumiem *Facebook* lapā! Lai piesaistītu savu sekotāju uzmanību, *Facebook* ziņojumā atzīmējiet arī projekta kontu @PULCHRA.ScienceInTheCity.

Drošība internetā – 10 likumi

1. Labāk pašam uzņemt fotoattēlus

Internetā ir viegli pieejami visu veidu attēli, lai tos izmantotu ziņojumā vai *Facebook* ierakstā. Tomēr tas nav tik vienkārši! Katram attēlam, fotoattēlam, diagrammai vai infografikai ir savs autors. Uz attēliem attiecas autortiesības, tāpēc tos var izmantot tikai ar autora atļauju vai arī tad, ja iegādājaties licenci. Nepietiek ar to, ka vienkārši citēsi lapu, kur būsiet atraduši attēlu. Risinājums nav arī apgriezt vai pagriezt attēlu. Ja fotoattēlu izmantojat nelegāli, tas var radīt nepatīkšanas un draudēt liels naudas sods.

2. Vecmāmiņas likums

“Ja tev ir bail rādīt šo ziņojumu savai vecmāmiņai, tas nozīmē, ka viņa nevēlētos, lai tas nonāktu internetā” (Dočekal a kol., 2019:32).

3. Uzmanieties no vīrusa!

Noķert vīrusu internetā ir tikpat vienkārši, kā tas patiesībā ir un dažreiz pat tā nav jūsu vaina. Tāpēc ir svarīgi, lai datorā un, ideālā gadījumā, arī mobilajā tālrunī būtu antivīrusu programma. *“Par vīrusa klātesamību jūs uzzināt, kad dators kļūst lēns, izlec dažādi paziņojumu logi, parādās milzīgs daudzums reklāmas, kas tur nekad nav bijusi, paziņojumu logus nevar aizvērt, interneta savienojums pastāvīgi pazūd, līdz ar to, jūs vairs netiekat nekur tālāk. Dažas programmas var pilnībā pārstāt darboties. Dators var pārtraukt reaģēt, un ekrānā var parādīties ziņojums par vīrusu uzbrukumu un to, ka jums ir jāmaksā izpirkuma maksa. Šādā gadījumā ir nepieciešams veikt pilnu skenēšanu ar antivīrusu programmu”* (Dočekal a kol. 2019: 33-34). Der atcerēties, ka nav droši vērt vaļā e-pasta pielikumu no nezināma sūtītāja. Jābūt piesardzīgiem arī klikšķinot uz nezināmām mājaslapu saitēm, kā arī lejupielādējot spēles vai nezināmas programmas bez maksas.

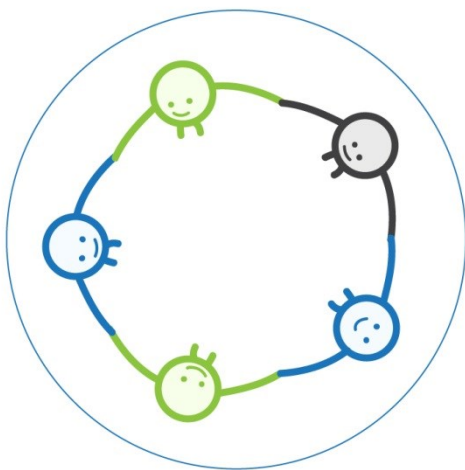
4. Neuzķerieties uz viltus ziņām

Viltus ziņas ir līdz galam nepārbaudītas, maldinošas un dažreiz pilnīgi nepatiesas. Rakstot ziņojumu, tās var palēnināt informācijas atrašanu tempu, radot ne pārāk patīkamas sajūtas. Galvenokārt šo ziņu izplatīšanos veicina tieši ātrums, kādā tās izplatās. Ir vairāki noteikumi, lai no tā izvairītos.

- ✓ **Pievērs uzmanību atsaucēm uz izmantotajiem literatūras avotiem.** Ja tekstā nav norādīti izmantotie literatūras avoti, tas nozīmē, ka autors nav tos atradis vai pat nav meklējis un vienkārši izdomājis stāstu. Šādā gadījumā ir labi meklēt informāciju citos ziņu portālos un pārbaudīt to pat ārzemju avotos. Galu galā informācijas pārbaude ir laba pat tad, ja rakstā ir norādīta visa nepieciešamā informācija. Dažādi žurnālisti var sniegt atšķirīgu viedokli par konkrētu tēmu. Iegaumējiet arī to, kurš ir raksta autors un kurā mājaslapā vai ziņu portālā atradāt šo tekstu. Atcerieties, ka *dzeltenā prese* nav labs avots jūsu pētījumiem. Jums vajadzētu būt arī uzmanīgākiem, ja rakstā nav minēts autors.
- ✓ Neaizmirstiet, ka **nekas nav melns un balts**, un, ja raksts apgalvo pretējo, tas atkal ir iemesls būt piesardzīgiem. Vai raksta autors ir devis vārdu arī citiem? Ko savādāk domājošie esošie teiktu par šo tēmu?
- ✓ Uzmanieties arī no **viltus autoritātēm**. Mēs to ļoti labi varam redzēt arī plašsaziņas līdzekļos, kad žurnālisti, taupot laiku, izmanto klišeiskus izteikumus, nevis meklē konkrētus avotus. Piemēram, tā apgalvo zinātnieki, bet - kādi zinātnieki? Kādu institūciju tie pārstāv? Šādi jautā ziņkārīgs lasītājs. Mēs par viltus autoritātēm varam uzskatīt arī tos avotus, kuri izskatās ticami, bet tomēr kuri nav kompetenti, runājot par konkrēto tēmu.
- ✓ Viltus ziņu autori nebaidās **manipulēt ne tikai ar attēliem un grafikiem**, bet arī ar **mūsu emocijām**. Grafiskā dizaina programmas var izmantot, lai pārveidotu attēlus tā, lai pilnībā mainītu to nozīmi. Lai pievērstu lasītāja uzmanību, lielākajai daļai rakstu virsrakstu, pat nopietnos plašsaziņas līdzekļos, ir *dzeltenās preses* pieskaņa. Domājiet kritiski un pārbaudiet raksta saturu, ja lasot tiek izraisītas spēcīgas emocijas.

5. Mēs visi esam vienā laivā

Mēs – skolēni un skolēni, vecāki un bērni, vismaz pa laikam būsim kopā sociālajos tīklos. Savā kopienā ir daudz vieglāk atpazīt, kas ir meli, kas ir liekulība, kas ir vienkārši nevainīgs prieks un kas patiešām ir bīstami. Labāks risinājums tam ir kopā būšana “digitālās vides džungļos”, brīdinot vienam otru par bīstamību.

6. Nedrošs *wi-fi*

Brīvi pieejams *wi-fi* var radīt samērā lielu kārdinājumu, it īpaši, ja jūsu mobilajā tarifā nav iekļauti mobilie dati, jo nav nepieciešama ne pierakstīšanās informācija, ne paroles. Tomēr jums vajadzētu būt ļoti piesardzīgiem, jo iespējams, ka kāds vēlas piekļūt jūsu e-pastam, Facebook profilam vai pat jūsu internetbankai, vienkārši jums piešķirot bezmaksas piekļuvi datiem.

Persona, kura izveidojusi viltus *wi-fi* var sekot līdz jūsu darbībai internetā, piemēram, kādas vietnes jūs apmeklējat un kādas paroles izmantojiet. Izmantojot viedtālruni, planšetdatoru vai klēpj datoru, centieties izvairīties no automātiska *wi-fi* savienojuma. Esiet īpaši piesardzīgi, lejupielādējot lietotnes un programmas nezināmā *wi-fi*. Nezināms hakeris var mēģināt pārvirzīt pareizo programmas versiju uz inficētu programmu. Jūs droši variet pieslēgties tīklam, ja pakalpojuma sniedzējs ir zināms un uzticams, piemēram pie kāda mājās vai vilcienā.

7. Izvairieties publicēt savus personiskos datus internetā

Padomājiet divreiz, pirms dalīties ar personisko informāciju, piemēram, mobilo tālruni, adresi vai vecumu. Ir arī tādi uzņēmumi, kuri var šos datus izmantot mērķtiecīgai reklāmai. Jāuzmanās arī no tā, ka kāds svešinieks vai zaglis var iekļūt jūsu mājoklī, vienkārši iegūstot jūsu personas datus no sociālajiem tīkliem.

8. Jāatrod līdzsvars starp pavadīto laiku internetā un citām aktivitātēm

Visur ir jābūt mērenībai, pat ja mēs ievērojam visus drošības noteikumus sociālajos tīklos. Pirms plānojiet savu darba dienu un arī pēc tam, atpūties, piemēram, pastaigājoties ar suni vai sportojot parkā. Ja mēs internetā pavadām pārāk daudz laika, tad var rasties atkarība no tā. Vēl nav pietiekami izpētīts tas kādas sekas uz mūsu veselību atstāj zilaiss starojums no monitoriem, jo tie parādījušies salīdzinoši nesen. "Tomēr pirmie pētījumu rezultāti brīdina, ka mums vajadzētu ierobežot starojuma daudzumu - izslēdzot bezvadu internetu uz nakti, kā arī viedtālruni nelikt gluži pie galvas kad gulam." (Dočekal, 2019: 21).

9. Uzmanieties no naidpilniem izteikumiem

Internets ir devis mums brīvību un salīdzinoši ātru piekļuvi informācijai, kā arī zināmu iespēju palikt anonīmiem. Daudziem cilvēkiem ir vieglāk izkristīt savu sirdi internetā, nekā paust savu viedokli, skatoties citam acīs. Tas bieži noved pie bezjēdzīgiem strīdiem un emocijām. Gluži vienkārši mēģiniet internetā izturēties tieši tāpat kā jūs izturētos pret cilvēkiem, kurus satiekat uz ielas. Der atcerieties vienkāršas pieklājības manieres un izvairīties paust naidpilnus izteikumus.

10. Esiet šeit un tagad un tikai pēc tam dalieties ar informāciju

Dažreiz mēs pat aizmirstam izbaudīt dzīves notikumus, jo vēlamies ar tiem dalīties ar draugiem sociālajos tīklos. Vispirms izbaudiet mirkļa burvību un dalieties ar informāciju tikai pēc tam. Jūs redzēsiet, ka nekas būtiski nemainīsies, ja dalīsieties ar savu ziņu dažas stundas vēlāk vai arī pat nākamajā dienā.

#BeSafe: informācijas avoti angļu valodā:

- Drošība internetā <https://www.youtube.com/watch?v=HxySrSbSY7o>
- Drošība internetā bērniem <https://www.youtube.com/watch?v=aMSHtE42mmI>
- *TEDtalk* “Kā justies droši internetā. No jaunietes skatu punkta”
<https://www.youtube.com/watch?v=hV1sigh6WKA>
- Ziņu lasīšana internetā
<https://www.youtube.com/watch?v=IwptAak6Vho&list=PL8TjVyuBdsCnTZiAYcQcF4v-6dw0nlRJm&index=7>

Ieteicamie literatūras avoti

DOČEKAL, Daniel, Jan MÜLLER, Anastázia HARRIS a Luboš HEGER. Dítě v síti: manuál pro rodiče a učitele, kteří chtějí rozumět digitálnímu světu mladé generace. 1. Praha: Mladá fronta, 2019. Flowee. ISBN 978-80-204-5145-3.

FEE MANUAL: Storytelling and Social Media. Foundation for Environmental Education [online]. Copenhagen, Denmark: 2019 [cit. 2020-07-18]. Pieejams: <https://my.visme.co/projects/760e9vmy-fee-media-guide>

KOLOMAZNÍKOVÁ, Eliška. Nahlížení českých novinářů na pracovníky PR jako na informační zdroj. Praha, 2017. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd. Vedoucí práce Václav Moravec.

KŘIVÁNKOVÁ, Kateřina, Josefína KNOLLOVÁ a Marijana ŠUTOVÁ. PRŮVODCE PO SOCIÁLNÍCH SÍTÍCH. In: Zvol si info [online]. Brno: Zvol si info z.s., Nadační fond Avast, 2019 [cit. 2020-07-18]. Pieejams: https://zvolsi.info/app/uploads/2020/01/zvolsi_brozura_digitalni.pdf

SVOBODOVÁ, Lenka. Novináři měnící svět. „Solutions journalism není aktivismus, ale hledání cest k řešení problémů,“ říká děkan. IROZHLAS [online]. Praha: Český rozhlas, 2020, 4. 6. 2018 [cit. 2020-07-18]. Pieejams: https://www.irozhlas.cz/zivotni-styl/spolecnost/solution-journalism-dobra-vule-novinari_1806041315_dp

DESMIT SOĻI LĪDZ ZIŅOJUMA TAPŠANAI

- 1) Izvēlieties tēmu, kas būtu svarīga jums un jūsu turpmākajiem lasītājiem!
- 2) Sāciet ar informācijas meklēšanu, izmantojot primāros un sekundāros avotus!
- 3) Pirms intervijas jau iepriekš sagatavojiet jautājumus!
- 4) Dodieties ārā un nebaidieties diskutēt ar saviem respondentiem!
- 5) Neaizmirstiet par fotoattēliem! Lai tie būtu piemēroti un labā kvalitātē! Neaizmirstiet palūgt atļauju, ja vēlaties attēlu publicēt!
- 6) Pēc atgriešanās no intervijas, turpiniet darbu pie informācijas meklēšanas!
- 7) Sāciet rakstīt! Sāciet ar stāstu, kas piesaista lasītāju, tālāk turpiniet ar faktiem un informāciju!
- 8) Alternatīva informācija un rindkopu attēlojums!
- 9) Izveidojiet spilgtu, bet patiesu virsrakstu! Sadaliet tekstu apakšvirsrakstos
- 10) Neaizmirstiet pārlasīt tekstu!

DROŠĪBA INTERNETĀ

1. Labāk pašam uzņemt fotoattēlus
2. Vecmāmiņas likums
3. Uzmanieties no vīrusa
4. Neuzķerieties uz viltus ziņām
5. Mēs visi esam vienā laivā
6. Nedrošs *wi-fi*
7. Izvairieties publicēt savus personiskos datus internetā
8. Jāatrod līdzsvars starp pavadīto laiku internetā un citām aktivitātēm
9. Uzmanieties no naidpilniem izteikumiem
10. Esiet šeit un tagad un tikai pēc tam dalieties ar informāciju

VAI ESAM PIETIEKAMI SAGATAVOJUŠIES, LAI FILMĒTU VIDEO?

Pirms sākat filmēšanu:

- ✓ Pārlicinieties, vai atrodaties klusā un netraucētā vietā!
- ✓ Vai jūs nefilmējat pret gaismu un vai attēls ir fokusā?
- ✓ Ierakstiet skaņu atsevišķi citā viedtālrunī vai diktoфона vai stāviet pietiekami tuvu cilvēkam, kuru filmējat!
- ✓ Ja ir tāda iespēja, tad izmantojiet statīvu, lai attēls netiktu sašķobīts.
- ✓ Uzņemiet video horizontāli publicēšanai *YouTube*, bet *Instagram* un *Facebook* vertikāli!
- ✓ Nelietojiet digitālo tālruni! Labāk pieejiet tuvāk!
- ✓ Atcerieties, ka jums ir apmēram trīs sekundes, lai piesaistītu skatītāju! Pievienojiet subtitrus!

**Projekta “Atvērta platforma līdzdarbīgai dabaszinātņu izglītībai pilsētā”
Zinātnes reportieru rokasgrāmata**

2. daļa. Aktivitātes reportieru prasmju apguvei un padziļināšanai

Šis projekts ir saņēmis finansējumu no Eiropas Savienības pētniecības un inovācijas programmas “Apvārsnis 2020” saskaņā ar dotācijas līgumu Nr. 824466.

Šajā brošūrā atrodamas aktivitātes, kas papildina informāciju rokasgrāmatas 1. un 2. daļā. Aktivitātes ir veidotas tā, lai skolēni apgūtu visus posmus, sākot no jautājumu uzdošanas līdz informācijas vākšanai un gala ziņojuma rakstīšanai, fokusējoties galvenokārt uz reportieriem nepieciešamo prasmju attīstīšanu, tomēr daudzas aktivitātes noderēs visai *zinātnes komandai*.

Dažādu tekstu paraugi materiālā nav iekļauti ar nolūku. Ja iespējams, izmantojiet tekstus, kas saistīti ar izvēlēto pilsētas izaicinājumu un problēmu, kurai jūs pievērsāties savā pilsētā. Šādi teksti Jums palīdzēs labāk saprast pētāmo problēmu un sagatavot gala ziņojumu.

Vairums aktivitāšu ir veidotas klātienes nodarbību formai, tomēr tās viegli pielāgojamas tiešsaistes nodarbībām, ja drošības noteikumi Jūsu pilsētā pagaidām neatļauj klātienes nodarbības. Visus neskaidros jautājumus var noskaidrot vērsoties pie reportieru komandas konsultanta (Linda Zeibote, linda@videsskola.lv).

Aktivitātes izmēģinātas GLOBE programmas skolās un Jauno vides reportieru programmā Čehijā. Ceram, ka tās Jums noderēs!

Projekta “Atvērta platforma līdzdarbīgai dabaszinātņu izglītībai pilsētā” komanda

Saturs

Aktivitāšu pārskats	4
Jautājumu koks⁽¹⁾	5
Balons⁽¹⁾	5
Saknes un stumbrs ⁽¹⁾	5
Sniega pika ⁽³⁾	5
Dodies ārā! ⁽³⁾	6
Informācijas meklēšana ⁽³⁾	6
Dažādas perspektīvas ⁽³⁾	7
Intervija ⁽³⁾	8
Problēmas kartēšana un analīze ⁽³⁾	8
Īss kā tvīts ⁽⁴⁾	9
Kam var uzticēties? ⁽¹⁾	10
Gapminder ⁽³⁾	11
Kopīgais izvērtējums ⁽²⁾	11
Izmantotā literatūra	12
Pielikums Nr. 1	13
Pielikums Nr.2	14
Pielikums Nr. 3	15

Aktivitāšu pārskats

Aktivitātes nosaukums	Jautājumu uzdošana	Tēmas izvēle	Saziņa ar sabiedrību	Izpētes plānošana un sagatavošana	Tēmas izpratne, informācijas konteksta izpratne, viedokļa formulēšana	Risinājuma meklēšana	Darbs ar informācijas avotiem	Izvērtējums
Jautājumu koks	•	•						
Balons	•	•						
Saknes un stumbrs	•			•			•	
Sniega pika		•						
Dodies ārā!		•	•					
Informācijas meklēšana					•	•	•	
Dažādas perspektīvas						•	•	
Intervija			•				•	
Problēmas kartēšana un analīze					•	•	•	
Īss kā tvīts							•	
Kam var uzticēties?							•	
Gapminder							•	
Kopīgais izvērtējums								•

Jautājumu koks ⁽¹⁾

Laiks: 20 minūtes

Mērķis: Skolēni izvēlas turpmākās izpētes jautājumu

Aktivitātes apraksts:

Uz lielās papīra lapas vai plakāta uzzīmē lielu koku. Katram skolēnam ir 3 kartiņas, uz kurām viņi uzraksta savus jautājumus (uz katras kartiņas tikai 1 jautājums). Skolēni piestiprina kartiņas pie koka (simbolizē ziedus) un kopīgi lasa jautājumus. Grupa izvēlas jautājumus, kurus būtu interesanti izpētīt vietējos apstākļos. Tie pārvēršas par āboliem (kartiņas var iekrāsot dažādās krāsās).

Balons ⁽¹⁾

Laiks: 30 minūtes

Mērķis: Skolēni izvēlas interesantākos jautājumus turpmākai izpētei

Aktivitātes apraksts

No aktivitātes “Jautājumu koks” izvēlas jautājumus, kas tika atlasīti tālākai izpētei. Turpinājumā iztēlojas, ka lido gaisa balonā. Balons samazina augstumu, jo jautājumu balasts ir par smagu. Lai liktu balonam atkal pacelties augšup, ir jāizvēlas viens jautājums un jāizmet tas pār bortu, un tad atkal nākamais, un nākamais, līdz ir atlikuši tikai 3 jautājumi. Visas klases kopīgā diskusijā izlemj, kurš no jautājumiem ir vissvarīgākais un visvieglāk pārbaudāmais. Šis būs jautājums, kurš netiks izmests un kurš vēlāk tiks izpētīts.

Saknes un stumbrs ⁽¹⁾

Laiks: 15 minūtes

Mērķis: Skolēni vingrinās jautājumu uzdošanā un informācijas iegūšanā

Aktivitātes apraksts

Skolēni darbojas grupās pa 4–5. Sagatavo katrai grupai 1 interesantu jautājumu. Skolēni vispirms pieraksta savas atbildes uz lapiņām, tad izvēlas katrā grupā vienu skolēnu, kas būs “stumbrs” (pierakstīs atbildes), pārējie kļūs par “saknēm” – intervētājiem, kas izzina klases biedru domas par attiecīgo jautājumu. Skolēniem jāatceras atbildes (viņi nedrīkst lietot pierakstus) un jāinterpretē tās “stumbram”, kas tās pieraksta. Noslēgumā “stumbri” apkopo grupas iegūto informāciju.

Sniega pika ⁽³⁾

Laiks: 20 minūtes

Mērķis: Skolēni nosauc vides problēmas viņu pilsētā un diskutē par to nozīmīgumu

Aktivitātes apraksts

Aktivitāte var notikt klasē, vai vēl labāk – skolas pagalmā. Katrs skolēns saņem 2 papīra lapas, uz kurām uz katras uzraksta 1 vides problēmu, kas viņus uztrauc viņu pilsētā. Kad tas paveikts, papīra lapu saburza, izveidojot “sniega pikū”. Tad skolēni uzsāk “sniega kauju” ar šīm “pikām” (ievērojot drošības noteikumus, nemetot tās otram sejā). Kad kauja kādu laiku notikusi, katrs atkal paceļ jebkurus 2 papīrus (pikas), izlasa un iepazīstina pārējos ar uzrakstīto problēmu. Noslēgumā skolēni pārrunā nosauktās problēmas – ko skolēni par tām domā, kā uztver, kuras šķiet vissvarīgākās un steidzami risināmās, vai bija problēmas, kas atkārtojās vairāk kā 1 reizi

utt. Noslēgumā uzraksta visas problēmas uz kopējas papīra lapas vai plakāta un saglabā nākamai nodarbībai.

Dodies ārā! ⁽³⁾

Laiks: gatavošanās 30 minūtes, izvērtējums 30-40 minūtes

Mērķis: Skolēni pēta apkārtnes vides problēmu uztveri

Aktivitātes apraksts

Rosina skolēnus domāt par vides problēmām tuvējā apkārtņē (var izmantot piemēram “sniega pikas” aktivitāti problēmu atlasei). Skolēni sadalās grupās, izvēloties problēmu, kas viņus skar personīgi. Nav jābūt vienādam skaitam skolēnu katrā grupā.

Grupu uzdevums ir noskaidrot, kā viņu apkaimes cilvēki uztver izvēlēto vides problēmu. Viņi var aptaujāt radniekus, vecākus, kaimiņus, vai vienkārši garāmgājējus. Skolēni izpēta, vai viņu izvēlēta vides problēma uztrauc vēl kādu, varbūt tā jau ir sākuši risināt vai risinājums tiek meklēts. Varbūt cilvēkus vairāk uztrauc citas vides problēmas, kas skolēniem klasē neienāca prātā.

Skolēni gatavojoties apdomā šādus jautājumus:

- ✓ Aptaujas mērķis (ko viņi vēlas noskaidrot aptaujā?)
- ✓ Pieņēmums (hipotēze), ko vēlas apstiprināt (vai noraidīt) ar pētījumu (*Piemērs: Vairums aptaujāto uzskata, ka plastmasas atkritumi skolas apkārtņē ir problēma, kas būtu jārisina*)
- ✓ Ko viņi uzrunās un kur?
- ✓ Jautājumi, ko uzdos
- ✓ Kāda būs aptaujas forma? (*anketa, personīgas sarunas u.c.*)
- ✓ Kurš, ko un kad darīs?

Pēc aptaujas apkopo, analizē un prezentē rezultātus, izlemj, vai turpinās darbu pie izvēlētas problēmas risināšanas, vai pievērsīsies citai, aktuālākai.

Informācijas meklēšana ⁽³⁾

Laiks: 15 minūtes sagatavošanai + nenoteikts laiks informācijas vākšanai

Mērķis: Ievākt informāciju par pētāmo tēmu

Aktivitātes apraksts

Iepriekš skolēni izvēlējās problēmu, ko vēlas pētīt. Tagad pienācis laiks nākamajam svarīgajam darbam – informācijas vākšanai. Šajā posmā skolēni vāc un apkopo informāciju, kas jau ir zināma par pētāmo problēmu un iespējamajiem risinājumiem, kā arī izvērtē avotus, kur šī informācija iegūta. Skolēni mācās atlasīt uz pierādījumiem balstītus informācijas avotus, kas piedāvā pārbaudāmus faktus. Skolēni neizmanto pieņēmumus vai spekulācijas. Ir iespējams, ka interesējošajai problēmai vai risinājumiem pierādījumi vēl neeksistē. Tādā gadījumā skolēniem ir iespēja pašiem šādus pierādījumus atrast. *Piemēram, nav pieejami dati par skolas apkārtņē izmesto atkritumu daudzumu. Šādā gadījumā var noorganizēt uzkopšanas talku un savāktos atkritumus nosvērt un izanalizēt. Tā iegūsi korektus un pierādāmus datus.*

Darbā ar informāciju skolēniem var palīdzēt tālāk minētie jautājumi

- Atrodiet informāciju – pierādījumus un faktus par izvēlēto tēmu! Aprakstiet to pēc iespējas konkrētāk, atbildot uz jautājumiem: Kas? Kā? Kāpēc? Kad? Kur?
- Kādu tieši problēmu gatavojaties risināt? Centieties norādīt pēc iespējas konkrētāk!

- Kādi pierādījumi jau eksistē (norādiet avotus)?
- Cik plaša ir problēma? Vai tā ir tikai jūsu pilsētas, vai visas Latvijas, Eiropas, globāla problēma?
- Kas ir saistīti ar problēmu – kas ir jūsu stāsta galvenie varoņi?
Būtu labi minēt šo cilvēku citātus Jūsu atskaitē. Jūs varat viņus intervēt vai kā savādāk iegūt viņu atbildes.
- Kam vēl ir kaut kas sakāms par šo problēmu?
- Kādi iespējamie risinājumi jau eksistē Jūsu problēmai?
Meklējiet informāciju par gadījumiem, kad šāda problēma jau risināta - kad, kur un cik veiksmīgi?
- Kādi ir pierādījumi, ka risinājums darbojas?
- Kādi ir izvēlēti risinājuma ierobežojumi?
Neviens risinājums nav perfekts, tam ir ierobežojumi – reizēm tie ir dārgi vai trūkst cilvēkresursu. Jums jāzina šie ierobežojumi un jāsaprot, kā tos pārvarēt.

Dažādas perspektīvas ⁽³⁾

Laiks: 45 minūtes

Mērķis: Skolēni izzina problēmu no dažādiem aspektiem – apzina pēc iespējas vairāk dažādu perspektīvu, iedomājas konkrētas lomas, kas pārstāv šīs perspektīvas, un iemeslus, kas liek viņiem pieņemt tādas vai citādas lēmumus.

Aktivitātes apraksts

Sagatavo skolēniem rakstu, kas atspoguļo dažādu cilvēku uzskatus par kādu vides problēmu (vislabāk, ja tā ir saistīta ar pilsētvidi). Skolēni analizēs cilvēku dažādos uzskatus, meklēs iemeslus, kāpēc viņi skatās uz šo problēmu tieši tā, kur šāds uzskats radies, un kā vienu un to pašu lietu var apskatīt no dažādiem skatu punktiem.

Skolēni uzmanīgi izraksta rakstu un konstatē, cik dažādu viedokļu tajā ir atspoguļoti, un kādas ir galvenās darbojošās personas. Kas ir minēti rakstā, un kas nav pieminēti, bet arī ir saistīti ar šo problēmu? Skolēni strādā individuāli vai grupās. Skolēniem jādod pietiekami daudz laika apdomāt dažādās lomas. Sekojoši jautājumi var palīdzēt:

- Kā šī problēma parādās dažādās vietās un dažādos laikos?
- Ko problēma ietekmē? Kas gūst labumu?
- Ko šī problēma uztrauc?
- Kam ir informācija par šo problēmu?

Iedrošina skolēnus izvēlēties kādu no lomām/ skatu punktiem un aizpildīt lomas aprakstu:

Loma	Ko šis cilvēks saka?	Kāds ir viņa mērķis?	Kādas ir viņa intereses?	Kas varētu mainīt šī cilvēka uzvedību?	Kas ir uz spēles?

Skolēni sagatavo un uzraksta savas lomas runu pēc dotā plāna:

- Ko es domāju par šo problēmu (no savas lomas skatu punkta)?
- Kādi man ir jautājumi kā lomas pārstāvim?

Kad lomu apraksti sagatavoti, skolēni izspēlē situāciju, iejūtoties savā lomā. Ja vairāki skolēni izvēlējušies vienu lomu (piemēram zinātnieku), iedrošina viņus iedomāties dažādus zinātnieku tipus – aizrautīgu piedzīvojumu meklētāju, jauno zinātnieku, kam sevi jāpierāda, kādas zinātniskas institūcijas pārstāvi utt.

Fiksē visus izteiktos viedokļus un neskaidros jautājumus tālākajam darbam.

Noslēgumā apspriež, kādas jaunas idejas/domas par tēmu šobrīd radušās? Vai bija kas negaidīts, par ko iepriekš nepadomāja? Varbūt ir jauni jautājumi?

Intervija ⁽³⁾

Laiks: 45 minūtes

Mērķis: Skolēni iepazīstas ar interviju veidošanas pamatprincipiem – kā sagatavot, veikt, apstrādāt un publicēt interviju

Aktivitātes apraksts

Šai nodarbībai būs nepieciešams intervijas paraugs (labāk video ieraksts).

1. Jautā skolēniem, ko viņi saprot ar vārdu intervija. Kopīgi izveido sarakstu, kas raksturo šo žurnālistikas žanru. Pajautā skolēniem, kādu interviju viņi ir redzējuši, lasījuši vai dzirdējuši pēdējā laikā.
2. Paskaidro skolēniem, ka viņiem jānoskatās intervija un jāvēro, ko intervētājs jautā, kā viņš jautā, kādus jautājumus uzdod, un kā intervējamais atbild uz jautājumiem.
3. Atskaņo/ parāda interviju.
4. Pārrunā ar skolēniem viņu novērojumus. Kā intervija bija veidota? Kā intervētājs uzsāka interviju, iepazīstināja ar sevi? Ko viņš jautāja? Kā bija noformulēti jautājumi? Kādus jautājuma vārdus visbiežāk izmantoja?
5. Pārrunā ar skolēniem, ka intervija sastāv ne tikai no redzamās daļas, ko redzam, dzirdam, izlasām, bet arī no sagatavošanās un intervijas apstrādes. Visas šīs fāzes ir svarīgas labai intervijai.
6. Skolēni grupās diskutē par to, kas jāizdara, lai veiktu interviju. Viena grupa domā par to, kas jāgatavo sagatavošanās fāzē, otra par to, kas jādara intervijas laikā, nākamā – kas jādara pēc intervijas.
7. Skolēni dalās ar savām idejām, papildina citas grupas sacīto, ja kaut kas pietrūkst. Kopīgi izveido intervijas veikšanas darba lapu (pielikums Nr. 1)
8. Veic interviju pēc sagatavotā plāna, apstrādā to.

Problēmas kartēšana un analīze ⁽³⁾

Laiks: 45 minūtes

Mērķis: Skolēni atpazīst un noformulē vides problēmu, identificē tās cēloņus un sekas un iespējamās risinājumus

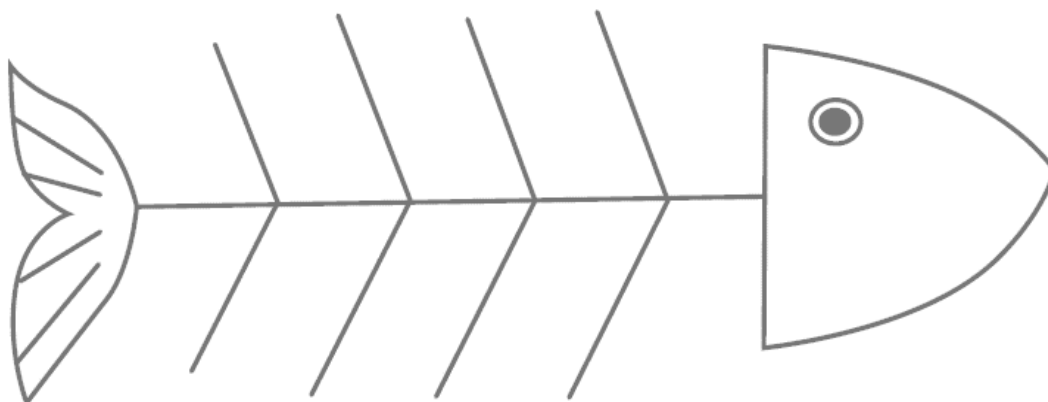
Aktivitātes apraksts

Šī aktivitāte noderēs gan zinātnes reportieriem, gan visai zinātnes komandai. Iepriekš skolēni noskaidroja problēmu, ko vēlas izpētīt sīkāk. Tagad seko tēmas izpēte. Skolēni kartēs un

analizēs dažādus resursus un meklēs atbilstošu informāciju. Izpēte sastāv no vairākām daļām – informācijas meklēšanas plašsaziņas līdzekļos un tās izvērtēšana, problēmas eksistences un iespējamo risinājumu pierādīšana, zinātnisko pētījumu meklēšana un intervijas ar cilvēkiem, kas saistīti ar problēmu vai tās risinājumiem. Viss šis ir ļoti nozīmīgi, lai iespējami vairāk uzzinātu par risināmo problēmu un varētu atbildēt uz jautājumiem *kas, kāpēc, kā, kad* un *kur* savā ziņojumā. Šajā aktivitātē skolēni darbā ar tekstu mācīsies formulēt problēmu un sagatavoties izpētei.

Skolēni iepazīstas ar rakstu par kādu vides problēmu. Grupās diskutē par sekojošiem jautājumiem:

- Kāda ir raksta tēma?
- Cik plaša ir problēma? Vai lokāla, visas valsts vai Eiropas mēroga?
- Kas to risina?
- Kādi iespējamie risinājumi minēti rakstā?
- Kādas vēl cilvēku grupas saistītas ar problēmu?
- Kas rada šo problēmu? Sakārto iemeslus “zivs asakā” – problēmu galvā, rakstā minētos iemeslus uz asakām. Redzamākos iemeslus raksta tuvāk galvai, sarežģītākos – tuvāk astei.

- Kādas problēmas sekas minētas rakstā?

Skolēni grupās pārrunā jautājumus un pieraksta rezultātus, dalās savos rezultātos ar pārējām grupām.

Noslēgumā skolēni precīzi noformulē rakstā aprakstīto problēmu. Formulējumam jāatspoguļo iepriekš veiktā analīze un jāatbild uz jautājumiem *kas, kāpēc, kā, kad* un *kur*?

Īss kā *tvīts* ⁽⁴⁾

Laiks: 20 minūtes

Mērķis: Skolēni izvēlas galveno ziņu no teksta

Aktivitātes apraksts

Tvitera ziņai ir noteikts garums - 280 rakstu zīmes. Tas var šķist ierobežojums, bet tas palīdz īsi un konkrēti noformulēt domu, veidojot ierakstus sociālajos tīklos.

Izdala skolēniem tekstu par jebkuru tēmu un aicina noformulēt galveno ziņu, nepārsniedzot 280 zīmju ierobežojumu.

[illegible]

Kam var uzticēties? ⁽¹⁾

Mērkis: Skolēni izvērtē dažādus informācijas avotus, lai novērtētu to ticamību

Sagatavojiet īsus tekstus no dažādiem avotiem (var izmantot projekta Dabaszinātnes pilsētā materiālus – nodarbības “Nākotne bez atkritumiem 2. aktivitāte <http://videsskola.lv/component/attachments/download/225> . Informācija par pilsētvidi 1.pielikumā <http://videsskola.lv/component/attachments/download/186>), rakstus sanumurējot. Skolēni strādā grupās, aizpildot sekojošo tabulu (2. pielikums):

1. Ieraksta informācijas avotu 1. ailītē, norādot, kāda veida izdevums tas ir;
2. Pieraksta savas izvēles pamatojumu;
3. Novērtē katra avota ticamību ar 1-5 punktiem: 1=ļoti ticams 5= maz ticams (pārliecinās, vai skolēni saprot ticamības jēdziena nozīmi). Pēc tam katra grupa prezentē savu tabulu, kam var sekot īsa diskusija, kāpēc daži informācijas avoti ir vairāk ticami nekā citi.

Gapminder⁽³⁾

Laiks: 15–20 minūtes

Mērķis: Skolēni pilda testu, kura laikā konstatē, cik ļoti viņu domas ir ietekmējuši plašsaziņas līdzekļi

Aktivitātes apraksts

Šī darba lapa ir vienkāršota Gapminder lietotnes versija, tajā ir tikai 10 jautājumi. Skolotājs uzņem laiku un izvērtē atbilžu pareizību. Pilna testa elektroniskā versija angļu valodā atrodama šeit <http://forms.gapminder.org/s3/test-2018>. Šajā versijā laiks tiek skaitīts automātiski un pēc laika limita beigām parādās nākamais jautājums. Noslēgumā tiek izvērtēta iesniegto atbilžu pareizība.

Tests. Izdala skolēniem darba lapas (Pielikums Nr.3) vai aicina izmantot Gapminder lietotni viedtālrunos. Saka skolēniem, ka viņiem būs jāizpilda ātrs tests. Nepaskaidro neko vairāk, lai neietekmētu rezultātus. Ja skolēni pilda darba lapas, jāuzņem laiks (30 sekundes katram jautājumam, kopā 5 minūtes). Laiku nepagarina, laika limits šajā uzdevumā ir būtisks.

Kad visi jautājumi atbildēti, nosauc pareizas atbildes, nediskutējot par tām (1c, 2a, 3c, 4a, 5b, 6c, 7c, 8c, 9c, 10a darba lapā)

Skolēni saskaita pareizas atbildes

Testa izvērtējums. Aicina pacelt rokas tos skolēnus, kam bija 10 pareizas atbildes, tad 9, 8 utt. Tad pie katra jautājuma norāda skolēnu skaitu, kas atbildējuši pareizi.

Diskusija. Vaicā skolēniem, kāds viņuprāt ir testa mērķis un ko šie rezultāti parāda. Lai gan iznākums būs nedaudz atšķirīgs dažādiem skolēniem, parasti tikai nelielam skaitam skolēnu būs pareizas atbildes. Tas rāda, ka mēs daudzās vides problēmas vērtējam daudz negatīvāk, nekā tās īstenībā ir. Kāpēc? Skolēni izsaka savas versijas.

Diskutē ar skolēniem, kur mēs iegūstam informāciju? Kas mūs ietekmē? Kuras atbildes uz kuriem jautājumiem viņus pārsteidza? Turpinājumā var izvērst plašāku diskusiju par to, kā plašsaziņas līdzekļi ietekmē mūsu uzskatus, kā tie ziņo par problēmām, kā tas liek cilvēkiem justies? Vai plašsaziņas līdzekļi pietiekami informē par problēmu iespējamiem risinājumiem?

Kopīgais izvērtējums⁽²⁾

Laiks: 10 minūtes.

Mērķis: Skolēni saprot, ka katrs var uztvert to pašu rezultātu nedaudz atšķirīgi.

Aktivitātes apraksts

Skolēni darbojas pāros, katram pārim 1 raksts par jebkuru tēmu. Katrs atsevišķi izvērtē raksta kvalitāti, pamatojot ar pierādījumiem, kas pamato viņa vērtējumu. Pāros izrunā rezultātus un iespējamās atšķirības un to, ka katrs uztver tekstu nedaudz atšķirīgi.

Izmantotā literatūra

(1) Votápková, D., Badatele.cz: Průvodce pro učitele badatelsky orientovaným vyučováním. Sdružení TEREZA 2013, ISBN 978-80-87905-02-9.

Latviski projekta “Iedvesmot skolēnus dabaszinātnēm” materiāla “Agrīna pētnieciskā izziņa – dabaszinātņu stundu paraugi, ieteikumi pedagogiem un mācību nodarbības”

http://www.mass4education.eu/images/final_version/WG2/WG2_Tutorial_LV.pdf

(2) Svobodová H.: Hodnocení v badatelsky orientovaném vyučování. Vzdělávací centrum TEREZA, z. ú., 2018. ISBN 978-80-87905-17-3.

Available online: https://globe-czech.cz/_files/userfiles/Tereza_-_hodnoceni_BOV.pdf

(3) Jakobová, Z.: Mladí reportéři pro životní prostředí - lekce do výuky a pracovní listy pro žáky.

Vzdělávací centrum TEREZA, z. ú., 2019

Available online: <https://www.mladireporter.org/files/mladi-reporteri-lekce-do-vyuky-final.pdf>

(4) Adapted 2020 from Vanda Vaníčková: Pětiminutovka, Aktivita: "Tweetni to!"

Available online: <https://www.youtube.com/watch?v=9NXHwwmoMW8>

Intervijas posmu darba lapa

Pirms intervijas

1. Padomājiet par to, kam domāta šī intervija – kas ir jūsu auditorija? Kas to lasīs vai skatīsies? Jūs droši vien rīkosieties atšķirīgi atkarībā no tā, vai tā domāta bērnu, vecāku vai zinātnieku auditorijai.
2. Kāda veida interviju veiksiet? Neformālu, ko nepublicēsiet pilnībā, bet izmantosiet atsevišķus citātus? Īsu vai garu interviju, ko publicēsiet pilnībā?
3. Kā veiksiet interviju – personīgi tiekoties, pa telefonu, epastu vai tiešsaistē?
4. Organizatoriski jautājumi – vienošanās par datumu, laiku, vietu, intervijas ilgumu, citām klātesošām personām (piemēram fotogrāfu). Informēt par intervijas mērķi un publiskošanas laiku un vietu. Vienoties, vai jādod izlasīt intervijas pirms publicēšanas.
5. Iepazīstieties ar intervējamo cilvēku – ko viņš dara, kāda ir viņa pieredze, vai ir bijušas iepriekšējas publikācijas ar viņu, vai viņš ir izteicies par jūs interesējošo jautājumu?
6. Izpētiet detalizēti jautājumu, par kuru gribat runāt.
7. Sagatavojiet jautājumus, ko gribat uzdot, un sakārtojiet tos prioritāšu secībā – kurus noteikti jāuzdod, un kuri nav tik svarīgi un tos var atstāt, ja laiks iet uz beigām. Parasti intervējamais grib iepriekš zināt, par kādu jomu gribēsiet ar viņu runāt.
8. Uzdodiet atvērtus jautājumus, uz kuriem nav iespējams atbildēt ar *jā* vai *nē*. Šādi jautājumi parasti sākas, piemēram ar *kā*, *kāpēc*.
9. Pārliecinieties, ka aparatūrai baterijas ir uzlādētas.

Intervijas laikā

1. Ierodieties laikā un sagatavojies. Ja esat vairāki cilvēki, vienojieties par pienākumiem (kurš jautā, kurš pieraksta vai ieraksta, kurš fotogrāfē, kurš uzņem laiku utt). Neaizmirstiet pajautāt atļauju sarunu ierakstīt un fotogrāfēt vai filmēt.
2. Formulējiet jautājumu precīzi un nepārprotami. Neietveriet vairākus jautājumus vienā, neuzdodiet jautājumu, kurā jau ietverts jūsu viedoklis vai vēlamā atbilde.
3. Nejautājiet jautājumus, ko varat atrast citos ziņu avotos, drīzāk jautājiet skaidrojumu nesaprotamām lietām, personas viedokli vai viņa turpmāko rīcību.
4. Vērojiet laiku un uzdodiet jautājumus, ko vēlējāties uzdot. Ja intervējamais izvairās vai maina tēmu, atgriezieties pie tiem.

Pēc intervijas

1. Galīgajai intervijai nav jābūt precīzai vārdu vārdā – jūs varat rediģēt vai īsināt teikumus, bet jāsaglabā galvenā doma. Jūs varat neiekļaut publikācijā daļas, kas nav saistītas ar jūs interesējošo tēmu.
2. Sekojiet noteikumiem, par kuriem vienojāties pirms intervijas, piemēram, ja intervējamais vēlējās redzēt interviju pirms publikācijas.
3. Intervējamais nesaņem nekādu atlīdzību par interviju.

Informācijas avotu analīze

Informācijas avoti	Teksta Nr.	Kas tev lika izlemt sakārtot šādi?	Ticamības skala 1= ļoti ticams 5 = maz ticams
Viedokļu raksts, blogs			
Kvalitatīvas interneta avīzes, mājas lapas			
Laikraksts/žurnāls			
Profesionāls dabas aizsardzības žurnāls			
Dzeltenā prese, tenku lapa			
Citi (kādi?)			

Darba lapa Gapminder

Izmēģini pasaules faktu testu! Te būs 10 jautājumi, kas katrs jāatbild 30 sekunžu laikā, kopā 5 minūtes visiem jautājumiem. Izlasi jautājumu un apvelc pareizo atbildi. Pēc 5 minūtēm uzzināsi pareizās atbildes. Neviens cits Tavas atbildes neredzēs.

1) Pēdējos 20 gados nabadzīgo cilvēku skaits pasaulē:

- a) gandrīz dubultojies;
- b) palicis vairāk vai mazāk nemainīgs;
- c) samazinājies gandrīz uz pusi.

2) Cik daudz bērnu pasaulē līdz 1 gada vecumam ir vakcinēti pret vismaz dažām slimībām?

- a) 80%
- b) 50%
- c) 20%

3) Kā pēdējos 100 gados mainījies dabas katastrofās bojā gājušo skaits?

- a) gandrīz dubultojies;
- b) palicis vairāk vai mazāk nemainīgs;
- c) samazinājies gandrīz uz pusi.

4) Pasaulē kopumā 30 gadīgie vīrieši ir mācījušies skolā vidēji 10 gadus. Cik gadus tā pašā vecuma sievietes ir pavadījušas skolā?

- a) 9
- b) 6
- c) 3

5) ANO paredz, ka līdz 2100. gadam iedzīvotāju skaits palielināsies par 4 miljardiem. Kāds ir galvenais iemesls?

- a) Būs vairāk bērnu (līdz 15 gadu vecumam).
- b) Būs vairāk pieaugušo (15-75).
- c) Būs vairāk veco cilvēku (virs 75 gadu vecumam).

6) Cik meiteņu kopumā pasaules nabadzīgākajās valstīs pabeidz 5. klasi?

- a) 20%
- b) 40%
- c) 60%

7) Šobrīd pasaulē ir 2 miljardi bērnu vecumā līdz 15 gadiem. Cik pēc ANO prognozēm viņu būs 2100. gadā?

- a) 4 miljardi
- b) 3 miljardi
- c) 2 miljardi

8) Cik cilvēkiem pasaulē ir pieejama elektrība?

- a) 20%
- b) 50%
- c) 80%

9) Kāds ir vidējais paredzamais dzīves ilgums pasaulē?

- a) 50 gadi
- b) 60 gadi
- c) 70 gadi

10) Tīģeris, lielā panda un melnais degunradzis bija apdraudēto sugu sarakstā 1996. gadā. Cik no viņiem šobrīd ir vairāk apdraudēti, nekā tad?

- a) neviens
- b) viens
- c) divi

Pareizo atbilžu skaits: _____